

**FEGYVERES TÁMADÁS ÉS ÖNVÉDELMI JOG: AZ
ERŐSZAK ALKALMAZÁSÁNAK NEMZETKÖZI JOGI
VETÜLETEI A HAMÁSZ ÉS IZRAEL KONFLIKTUSÁBAN**

JDX172

2024.10.22.
2024

Tartalomjegyzék.

1. Bevezetés	4.
2. Miként határozható meg a Hamász?	7.
2.1. A Hamász létrejötte és céljai	7.
2.2. A Hamász működési területe, a történelmi Palesztina és a Palesztin állam közti különbségek.....	8.
2.3. A Hamász szervezeti felépítése	11.
2.4. A Hamász ideológiája és győzelme a 2006-os palesztin választásokon	14.
2.5. A nemzetközi jog alanyai, a Hamász esetleges nemzetközi jogalanyiséga. 17.	
2.5.1. A Hamász, mint nemzeti felszabadítási szervezet.....	19.
2.5.2. A Hamász, mint fegyveres felkelőként elismert csoport.....	24.
2.5.3. A Hamász, mint a Palesztin állam kormánya.	25.
3.1. A Hamász 2023. október 7-én elkövetett támadásának ismertetése	26.
3.2. Fegyveres támadásnak minősül-e a Hamász támadása?	28.
3.2.1. Hipotézisem ismertetése.....	28.
3.2.2. Az ENSZ Alapokmánya és a Nemzetközi Bíróság nézőpontja a fegyveres támadás fogalma kapcsán	29.
3.2.3. A Római Statútum és a fegyveres támadás fogalma.....	31.
3.2.4. A nemzetközi szokásjog és a fegyveres támadás fogalma.....	34.
4. Önvédelem vagy megszállás?	35.
4.1. Hipotézisem ismertetése	35.

4.2. Van-e joga önvédelemhez annak, akit az általa megszállt területről ér fegyveres támadás?	38.
4.3. A szükségesség és arányosság elve	41.
4.4. Az időbeliség elve	44.
5. Konklúzió	45.
6. Irodalomjegyzék	49.

1. BEVEZETÉS

„*I Can't Erase All the Blood from My Mind*”. Hónapokkal ezelőtt találtam szemben magamat ezzel az elsőre meghökkentő, talán felkavaró szalagcímmel, amely azonnal megragadta a tekintetemet. Annál is inkább, mivel a címhez tartozó, a Human Rights Watch által összeállított jelentés a palesztin fegyveres csoportok által 2023. október 7-én Izrael ellen véghez vitt fegyveres támadásról szólt. A dokumentum áldozatok, szemtanúk, illetve áldozatok családtagjainak beszámolóira támaszkodva kívánja a teljesség igénye nélkül, informatív módon bemutatni, hogy milyen volt a Hamász vezette fegyveres támadás a megtámadott ország lakosainak szemszögéből. A rendkívül olvasmányos és szemléletes mű olvasása közben fogalmazódott meg bennem, hogy örömmel mélyednék el jobban a nemzetközi humanitárius jog világában. Habár tanulmányaim során már volt szerencsém találkozni vele, szerettem volna szerteágazóbb, részletesebb ismeretekre szert tenni annak vonatkozásában, hogy milyen jogai és kötelezettségei vannak a harcoló feleknek, milyen védelmet élveznek a katonák, illetve a civil lakosság. Emellett érdekelt az is, hogy konkrétan a Hamász, valamint Izrael relációjában milyen nemzetközi jogi szabályoknak kell eleget tennie a harcoló feleknek, annál is inkább, hiszen az egyik fél egy állam, a másik pedig a legtöbb nyugati országban terrorszervezetként számontartott iszlamista palesztin fegyveres szervezet, amely nem mellesleg a Palesztin állam egy részét is kormányozza idestova 18 éve. Mindezek mellett ezt a kiemelkedő jelentőségű, sajnálatos módon jelenleg is zajló konfliktust abból kifolyólag is választottam témámnak, hogy óriási nemzetközi visszhangot kelt kitörése óta szinte minden történése, egyfelől a harcok intenzitása és súlyossága, másfelől a Közel-Keletre, valamint a világkereskedelemre gyakorolt negatív hatásai miatt (gondolok itt például a jemeni húti lázadók által elkövetett támadásokra, amelyek a Vörös-tenger felé tartó (nagyreszt kereskedelmi céllal útra kelő) hajókat éri és amelynek hatását közvetetten globálisan érezni lehet). Mindezen túl felkeltette az érdeklődésemet a tény, hogy egy rendkívül egzakt fegyveres konfliktusról, illetve nemzetközi jogi helyzetről van szó, hiszen mint említettem, egy államot (Izraelt) ért a támadó fél, vagyis a Hamász részéről tőle soha nem látott mértékű fegyveres támadás. Felmerült bennem a kérdés, hogy vajon állam és állam, vagy állam és nem állami fegyveres csoport közti harcnak lehetünk szemtanúi jelen esetben? Dolgozatom során szeretnék választ találni többek között erre a kérdésre is a zajló konfliktus kapcsán, amely során mindkét fél cselekedeteivel kapcsolatban merülhetnek fel aggályaink. A kérdés az, hogy vajon mindkét fél időről időre véghez vitt, nagy nemzetközi visszhangot kiváltó tettei a nemzetközi hadijoggal, humanitárius joggal,

nemzetközi egyezményekkel és egyéb normákkal összhangban történnek-e. Témaválasztásomban nagymértékben közrejátszott az a tény is, hogy a Közel-Kelet vallási, kulturális és etnikai szempontból is legsokszínűbb területéről adódik lehetőségem részletesebben kutatni, az e területen zajló események pedig mindig is érdeklődésem fókuszában helyezkedtek el. Véleményem szerint egy olyan kulturális, etnikai és vallási gócpontról beszélünk, ahol nagyon nehéz a megszokott (jogi) normákat érvényesíteni, hisz rendkívül mélyen és régen gyökerező szembenállás az, amely a jelenlegi, Hamász és Izrael közti konfliktust is szülte. Mindezek hozzájárultak azon elhatározásomhoz, hogy szeretnék írni egy dolgozatot az erőszak alkalmazásának lehetőségeiről és alkalmazásának jogosságáról a Hamász és Izrael közti háborúban.

Meglátásom szerint a választott témám tárgya, vagyis a jelenleg is fegyveres harcokat eredményező, az izraeli-palesztin ellentétből fakadó konfliktus sajnos egyedülálló mértékű; időtartamát, jellegét és intenzitását tekintve egyaránt. Kiemelt jelentőségűnek tartom az érintett felek nemzetközi jogi szempontból sokszorta vitatott cselekedeteinek sorát, mivel ezek hatására akár át is formálódhat többek között az, hogy mely esetekben és milyen mértékben van joga egy államnak fegyvert használnia önmaga védelmére, vagy akár az is, hogy mit tekint a nemzetközi jog fegyveres támadásnak vagy megszállt területnek. Emellett átértékelődhet, esetleg kiszélesedhet a szükséges és arányos önvédelemként elkönnyvelhető tettek intervalluma is, csakúgy, mint annak a kérdése, hogy miképp harcolhat egy számos nemzetközi szerződés és egyezmény betartására kötelezett állam egy olyan ellenséggel, amely kórházak és iskolák alá rendezi be főhadiszállását betegeket és gyermekeket használva élő pajzsul és amely az öngyilkos merényletektől kezdve a házilag épített rakétákkal való támadáson keresztül a határzár áttöréséig, mindent hajlandó elkövetni azért, hogy elérhesse a saját maga elé kitűzött célt, nevezetesen, hogy elpusztítsa az adott államot, vagyis Izraelt. Úgy gondolom, hogy e téma nemcsak a média- és sajtóbeli szignifikáns és tartós jelenlétével követel magának figyelmet, de azzal is, hogy milyen kiemelt szerepet játszik a világ vezető hatalmainak külpolitikájában, illetve számtalan nyugati, illetve muszlim ország bel- és külpolitikájában egyaránt. Utóbbi esetben elég csak az amerikai elnökválasztási kampányra gondolni, ahol mindkét jelölt egyaránt kampányának egyik fő elemévé tette a tárgyalt konfliktust és azzal kapcsolatos elképzeléseit, de említhetném az Európai Unió vagy az Egyesült Nemzetek Szervezetének állásfoglalását is a témával kapcsolatban ugyanúgy, mint azon támadásokat, amelyek a konfliktus kitörése óta érték világszerte számos diplomáciai képviselőt az egyik vagy másik oldal szimpatizánsai részéről. Mindebből világosan látszik, hogy az általam választott téma aktuálisabb sajnos nem

is lehetne, hiszen a Hamász és Izrael közti konfliktus a mai napig változó intenzitással tart, és féltő, hogy a jelenleg feloldhatatlannak tűnő ellentétek miatt még beláthatatlan ideig tartani is fog, ugyanis Izrael kormányának bejelentett célja a háború kapcsán a Hamász teljes megsemmisítése a gázai övezetben. Azonban megvalósítható ez egyáltalán egy évtizedek óta nagyrészt rejtőzködő szervezet esetében, és ha megvalósítható, akkor miképpen egy olyan területen, amelyen mintegy kétmillió, nagyrészt mélyszegénységben élő menekült zsúfolódik össze, akiknek lehetőségük sincs elmenekülni a harcok elől, mivel az egyiptomi és izraeli határátkelőhelyek mind zárva vannak? Ilyen körülmények között a Hamász elpusztítható-e egyáltalán oly módon, hogy az ne ütközzön a nemzetközi jog szabályaival? Egyebek mellett erre is kívánok választ keresni dolgozatomban. Szeretném kiemelni, hogy bár a témaválasztásom óta a fegyveres konfliktus súlypontja egyre inkább Libanon és a Hezbollah felé tolódik, jelen dolgozatban csak a Hamász és Izrael közti konfliktussal kívánok foglalkozni, a Hezbollahnal és Libanonnal nem.

Jelen dolgozat céljai között a következők szerepelnek. Egyfelől szeretném megvizsgálni, hogy kivel is áll pontosan hadban Izrael, vajon egy másik állammal vagy egy nem állami fegyveres csoporttal áll szemben, esetleg egy *sui generis* jellegű entitásról beszélhetünk? Ehhez szorosan kapcsolódva szeretném feltárni, hogy vajon rendelkezik-e a Hamász nemzetközi jogalanyisággal, és ha igen, milyen minőségben, illetve az esetleges jogalanyiség milyen jogokkal és kötelezettségekkel ruházza fel. Másfelől dolgozatom célja az is, hogy behatóbb vizsgálatnak vessen alá azt a hipotézist, mely szerint a Hamász 2023. október 7-én indított támadása, amely során betört Izrael állam területére és túsokat ejtett, valamint hurcolt el a Gázai övezetbe, Izrael állam elleni fegyveres támadásnak minősül-e. Megkísérlem feltárni, hogy az Izrael által a Gázai övezetben elkövetett harci cselekmények és az általuk történő károkozás indokolható-e Izraelnek az ENSZ Alapokmányának VII. fejezetének 51. cikkében megfogalmazott önvédelemhez való joggal élésével. Céлом emellett mindkét fél esetében felmérni azt, hogy az erőszak alkalmazásának esetén a nemzetközi joggal összhangban járnak-e el, illetve amennyiben nemleges választ kapok, úgy megkísérlek megoldási módo(ka)t keresni arra, hogy a jogsértések ne folytatódhassanak.

Meglátásom szerint jelen dolgozatnak több esetben is lehet haszna, ha gyakorlatban alkalmazzuk a benne foglaltakat. Úgy vélem, hogy azok a dolgozat megírása közben felfedezett összefüggések és kapcsolatok, illetve azok a jogi normák, amelyek a tárgyalt konfliktust jellemzik, illetve arra vonatkoznak, mind hozzájárulhatnak ahhoz, hogy teljes képet kaphassunk

a 2023 októbertől a gázai övezetben zajló eseményekről és azok nemzetközi jogi vetületeiről. Véleményem szerint az események minél teljesebb, tudományos igényű megismerése hozzásegítheti az illetékeseket ahhoz, hogy a konfliktus és az abban résztvevő felek különféle cselekedetei kapcsán Magyarország álláspontját kialakíthassák, amely aztán különböző nemzetközi fórumokon való állásfoglalás esetén képviselhető, egyebek mellett akár az ENSZ, akár az Európai Unió fórumain is. Úgy vélem, hogy dolgozatomban esetlegesen akadhatnak olyan gondolatok, meglátások, amelyek hozzásegíthetik az illetékeseket a magyar álláspont kialakításához, ahhoz hozzájárulhatnak.

2. MIKÉNT HATÁROZHATÓ MEG A HAMÁSZ?

Izrael állam 1948-ban bekövetkezett létrejötte óta számos esetben keveredett fegyveres konfliktusba azon államokkal, fegyveres csoportokkal és szervezetekkel, amelyek ellenezték és/vagy ellenzik a zsidó állam létezését, külpolitikáját, területszerzéseit, harci és egyéb cselekményeit. Azok csoportjában, akik Izraellel konfliktusban álltak és ellene támadást intéztek, ugyanúgy megtalálhatók szuverén államok (példaként említhető Egyiptom, Szíria, Irak), mint fegyveres csoportok, úgymint a libanoni Hezbollah, a palesztin Iszlám Dzsihád, a Palesztin Felszabadítási Szervezet, és végül, de nem utolsósorban a jelen írás szempontjából leginkább jelentős szervezet, a Hamász. Ahhoz, hogy beható vizsgálatnak vethessem alá a jelenleg zajló konfliktust, melynek fő aktorai (amelyek közvetlenül részt vesznek a konfliktusban) Izrael és a Hamász, először is arra az igencsak összetett kérdésre szeretnék választ találni, hogy miképp is határozható meg a Hamász. Meglátásom szerint ezen kérdés megválaszolásához elkerülhetetlenül szükséges megvizsgálni a Hamász létrejöttének körülményeit, az alapítókát, a szervezet által önmaga elé kitűzött célokat, illetve a szervezet megalakulása óta végzett tényleges tevékenységét. Mindemellett kiemelt jelentőségűnek tartom megvizsgálni a Hamász nemzetközi megítélését és annak változását az idő során, különös tekintettel az elmúlt évekre. Ezen túl a Hamász szervezeti struktúráját kívánom megvizsgálni, különös tekintettel a Hamász fegyveres szárnyára. Végül, de nem utolsósorban pedig a Hamász 2006-ban bekövetkezett meglepetésszerű választási győzelméről, illetve az ahhoz vezető okokról szeretnék szólni.

2.1. A Hamász létrejötte és céljai

Először is a Hamász létrejöttét kívánom bemutatni, ezt követően pedig a szervezet önmaga elé kitűzött céljait. A Hamász (*Harakat al-Muqawama al-Islamiya*, vagyis Iszlám Ellenállási Mozgalom) az első intifáda idején jött létre 1987-ben. Az intifáda palesztin népfelkelést jelent, amely Izrael ellen irányult. A Hamász kezdetben szociális és vallási szervezatként működött, kórházakat, iskolákat és vallási intézményeket működtetett. A kezdetben csupán mozgalomként létező Hamász az egyiptomi Muszlim Testvériség palesztin ágából fejlődött ki. A Muszlim Testvériség már az 1940-es évektől jelen volt a történelmi Palesztinában, és vallási, társadalmi szervezatként tevékenykedett, de az izraeli megszállás és a palesztin területek izraeli elfoglalása miatt egyre inkább militarizálódott.¹ A szervezet alapító okirata, az úgynevezett Hamász Alapokmánya 1988-ban készült el. Ezen dokumentumon keresztül a Hamász világosan kinyilvánította céljait: Izrael állam megsemmisítését és egy iszlám állam létrehozását a történelmi Palesztina területén. Az említett első intifáda idején (1987–1993) a Hamász gyorsan megerősödött, és alapokmányának szellemiségéhez híven számos fegyveres támadást hajtott végre izraeli célpontok ellen. Ez idő alatt a szervezet szembekerült a Palesztinai Felszabadítási Szervezettel (PFSZ), amely a konfliktus politikai megoldására törekedett. A Hamász elutasította a béketárgyalásokat és az 1993-ban létrejött Osloi Egyezményt, amely a Palesztin Hatóság (PH) megalakulásához vezetett, mivel alapokmánya egyértelműen nem tette lehetővé, hogy elismerje Izrael létjogosultságát, illetve a kétállami megoldás lehetőségét, hisz meglátásuk szerint Palesztina területén csak és kizárólag egyetlen, iszlám állam létezhet, Izrael nem.²

2.2. A Hamász működési területe, a történelmi Palesztina és a Palesztin állam közti különbségek

Szeretném tisztázni, hogy dolgozatomban külön kezelem a történelmi Palesztinát, valamint a Palesztin államot (*State of Palestine*). Ennek érdekében a következő soraimban röviden különbséget kívánok tenni a kettő között. A történelmi Palesztina nevét a többek között egyiptomi papiruszokon, valamint a Bibliában is említett filiszteus nép után kapta, akik a Földközi-tenger mentén városállamokban éltek. Eleinte csak öt szövetséges filiszteus városállam területére használták a Palesztina nevet, melyek közül három ma is lakott, ezek Gáza, Asdod és Askelon, a másik kettő, név szerint Gát és Ekron már csak régészeti

¹Haboub, W. J. (2012) 63-64. o. *Demystifying the rise of Hamas*. ([Demystifying the Rise of Hamas - Wael J. Haboub, 2012 \(sagepub.com\)](https://www.sagepub.com)) - letöltés ideje: 2024.09.17.).

²Neszmélyi, Gy. I. (2024) *A Hamász és Izrael konfliktusa Egyiptom szemszögéből*. 12.o. ([4-Neszmelyi-Gyorgy.pdf \(hiia.hu\)](https://hiia.hu)) – letöltés dátuma: 2024.10.13.).

lelőhelyként léteznek. Az idő előrehaladtával Palesztina egyre nagyobb területet ölelt fel, Hérodotosz szerint a terület a Földközi-tengertől a Jordán folyóig terjedt. A területet a zsidó, asszír, babiloni, perzsa, makedón uralom után római provincia lett és egy zsidó lázadást követően a területet újjászervezve Hadrianus császár összevonta Szíria és Júdea provinciákat és átnevezte őket Szíria Palesztinának (*Syria Palæstina*). A rómaiak bukása után az arabok hódították meg a területet, akik megtartották a latin elnevezést („Filisztin” formában, mivel az arab nyelvben nincs „p” hang). Ezt követően hol a keresztesek, hol az arabok kezén volt a történelmi Palesztina területe, őket pedig az oszmán törökök követték, akik nem használták az elnevezést, de az a közbeszédben fent maradt. A törököket követő britek végül a második világháború után az ENSZ elé tárták a történelmi Palesztina területén élő, egymással konfliktusban álló zsidó és arab népesség problémáit, az ENSZ pedig kétállami (zsidó és arab) megoldást javasolt, de ez azóta sem tudott megvalósulni. A területen létrejött azonban Izrael állam és jóval később a Palesztin állam (*State of Palestine*). Léteznek azonban olyan szakértői is a térségnek, valamint az itt zajló folyamatoknak, akik vitatják a Palesztin állam létezését (többek között *„beszélhetünk...a palesztinokról, akik államiséget máig nem tudtak elérni.”*)³ A következőkben a Palesztin államról szeretnék röviden írni. Az 1948-ban bekövetkezett létrejöttét követően Izrael állam területe rohamosan nőtt, számos területet foglalt el, szállt meg, illetve annektált. Mindez a térségben élő palesztinok egyre hevesebb ellenállásába ütközött, nőtt mind az izraeli, mind a palesztin szélsőséges csoportok száma. Az izraeli szélsőségesek egyik legnagyobb nemzetközi visszhangot kiváltó tette volt, amikor 1948-ban végeztek az ENSZ svéd származású küldöttével, Folke Bernadotte-tal, aki a kétállami megoldás megvalósítására irányuló diplomáciai erőfeszítések vezéralakja volt. A *Lohamei Herut Israel* (*Lehi*) elnevezésű szélsőséges cionista szervezet harcosai végeztek a diplomatával, illetve francia kísérelőjével, André Serot-tal. A tragikus haláleset kapcsán az ENSZ a Nemzetközi Bírósághoz fordult azzal a szándékkal, hogy nemzetközi keresetet indítson a haláleset kapcsán felelős állam ellen a szervezetnek és az áldozatnak okozott kár megtérítése érdekében. *„A Nemzetközi Bíróság 1948-ban az ENSZ szolgálatában elszenvedett károkkal kapcsolatos tanácsadó véleményében megállapította, hogy a jogalanyiség objektív, a tagoktól független és a nem tagállamokkal szemben is érvényesíthető.”* Ugyanebben az ügyben 1949-ben adott tanácsadó véleményében a bíróság megállapította: *„A nemzetközi közösség túlnyomó többségét képviselő ötven államnak jogában állt, hogy a nemzetközi joggal összhangban olyan entitást*

³Nagyné, Rózsa, E.: Izrael támadásban: nincs hova menekülni? (<https://youtu.be/IeqqXa1iSCM> - elérés dátuma: 2024.10.12.).

hozzon létre, amely objektív és nem csupán az általuk elismert nemzetközi jogi személyiséggel rendelkezik”. A bíróság szerint az ENSZ-nek a nemzetközi jog alanyaként joga volt arra, hogy az 1948–49-ben lezajlott első arab-izraeli háborúban meggyilkolt svéd közvetítő ügyében Izraellel vagy másokkal szemben nemzetközi jogi felelősséget érvényesítsen. A vélemény megfogalmazásából kitűnik, hogy a bíróság a világszervezet jogalanyiségát nem csak a tagjaival szemben, hanem minden más jogalannyal szemben fennállónak tekintette.”⁴ Emellett „a Nemzetközi Bíróság...megállapította, hogy a jogalanyok természetüket és az őket megillető jogait tekintve nem feltétlenül egyformák.”⁵ Az izraeliekkel egyidőben a palesztinok is számos fegyveres szervezetet hoztak létre, hogy küzdjenek az előbbiektől, ezen folyamat során jött létre többek között a Palesztin Felszabadítási Szervezet, a Fatah, valamint a Hamász is. Ezen csoportok közül többen az idő előrehaladtával mérsékeltebb álláspontra helyezkedtek Izraellel kapcsolatban, a Palesztin Felszabadítási Szervezet, illetve az annak később tagjává váló Fatah is egyre nyitottabbá vált a tárgyalásos úton történő konfliktusrendezésre, míg mások, mint a Hamász, kategorikusan elutasították ezt. Az első intifádát követően 1988. november 15-én a Palesztinai Felszabadítási Szervezet kinyilvánította Palesztina állam függetlenségét Izraeltől, amelyet az ENSZ legtöbb tagállama a palesztin nemzet államaként ismert el. Az Izrael által megszállt területeken 1994. május 4-én a Jerikó-Gáza megállapodással létrehozták a palesztin területet, amelyek a Gázai övezetet, illetve a korábban jordán fennhatóság alatt álló Ciszjordánia jelentős részét fedi le, Kelet-Jeruzsálemmel egyetemben, és amelyet a Palesztin Hatóság vezet 2011. október 31-én Palesztina Állam az UNESCO tagjává vált, 2012. november 29-én pedig az ENSZ Közgyűlése nagy többséggel megszavazta Palesztina Állam cselekvő országgént való felvételét. Jelenleg a 193 ENSZ tagállam közül 146 ismeri el a Palesztin államot, az elismerést megtagadó államok zöme európai, valamint ide tartozik az USA, Kanada, Ausztrália, valamint Japán is, tehát a kollektív Nyugat nagy része. Mindemellett fontos megjegyezni, hogy 2024-ben az ENSZ Közgyűlése határozatban erősítette meg a palesztinok jogai melletti állásfoglalását.⁶ Jól látható tehát, hogy míg a történelmi Palesztina egy földrajzi,

⁴Kende, T. Nagy, B. Sonnevend, P. Valki, L. (szerk.) (2014) *Nemzetközi jog*, Budapest, Akadémiai Kiadó. 185. cikk. ([Nemzetközi jog - NEMZETKÖZI JOG - MeRSZ](#) – hozzáférés dátuma: 2024.10.07.).

⁵Kiss, A. (2019) „A nemzetközi jog különleges alanyai” in Jakab, A. – Könczöl, M. – Menyhárd, A. – Sulyok, G. (szerk.): *Internetes Jogtudományi Enciklopédia* (Nemzetközi jog rovat, rovatszerkesztő: Sulyok, G.) 1.1.2. (<http://ijoten.hu/szocikk/a-nemzetkozi-jog-kulonleges-alanyai> - elérés dátuma: 2024.10.07.).

⁶Egyesült Nemzetek Szervezete: Közgyűlési határozat a palesztinok jogairól. United Nations General Assembly Resolution A/ES-10/L.30/Rev.1. New York, 2024. 05.09. 1.o. ([Admission of](#)

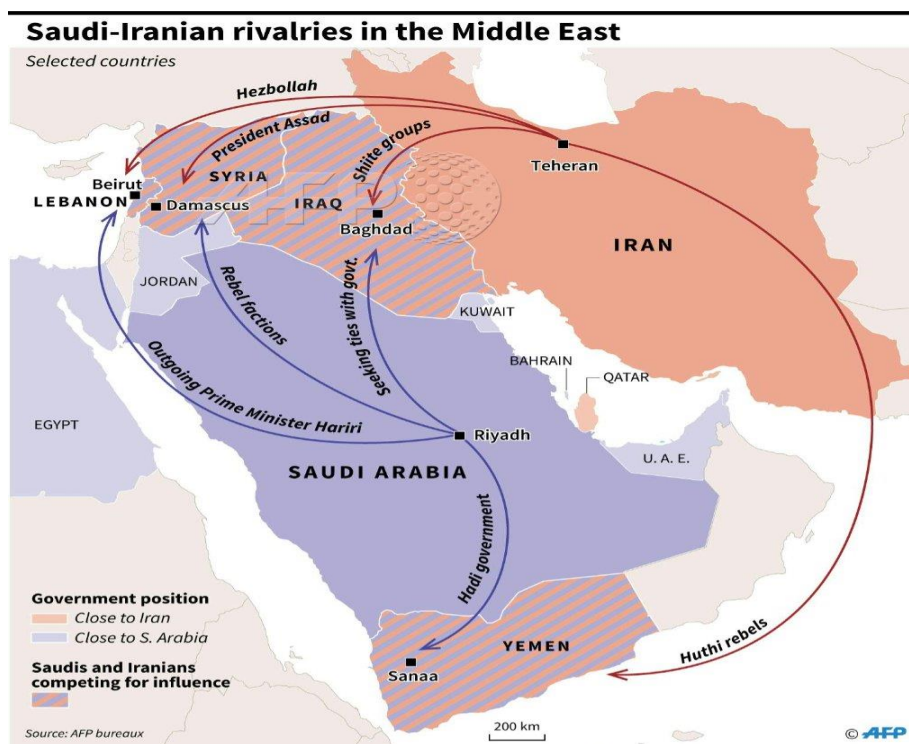
valamint történelmi fogalom, amely soha nem volt egységes, szuverén, nemzetközileg elismert állam. Mindezzel szemben a mai Palesztin Állam egy csaknem 150 ország által elismert *de jure* szuverén, cselekvő állam, amely amellet, hogy fővárossal (de jure Kelet-Jeruzsálem, de facto Ramallah) rendelkezik, saját törvényhozó, illetve végrehajtó testülete van, gondolok itt a Törvényhozó Tanácsra, valamint a Palesztin Hatóságra. Mindezeket azért tartottam fontosnak leírni, hogy világosan látszódjék, hogy dolgozatomban két külön egységként kívánom kezelni a történelmi Palesztinát, illetve a mai Palesztin államot.

2.3. A Hamász szervezeti felépítése

A Hamász történetének kezdeti éveit követően egyre militarizálódva, ugyanakkor jelentős politikai tökefelhalmozásba kezdve vált érintetté a második intifáda eseménysorozatában, ugyanis a 2000-ben elkezdődött második palesztin népfelkelés során központi szerepet játszott az izraeli katonai, illetve polgári célpontok elleni támadások megvalósításában. A Hamász különösen hírhedtté vált az öngyilkos merényleteiről, amelyeket izraeli városokban hajtott végre. Ez a stratégia a szervezet egyik legfontosabb eszközévé vált a palesztinok ellenállási küzdelmében, miközben növelte a szervezet népszerűségét a palesztinok körében. A népszerűség és a politikai töke növekedése mellett azonban csapások is érték a Hamászt, ugyanis a második intifáda idején, 2004-ben az izraeli hadsereg (*Israeli Defense Forces – IDF*) egy dróncsapással likvidálta a Hamász alapítóját, Sejk Ahmed Jasszint, aki vallási vezetőként és prédikátorként vált ismertté. Vezetőjének megölését követően azt várhatnánk a Hamásztól, hogy meggyengül, eddig megszerzett befolyása csökken, vagy legalábbis tovább nem növekszik, legismertebb „arcát” elveszítve pedig népszerűsége is inkább stagnál vagy csökken, mintsem növekszik. Nos, az előzetes várakozásokkal teljességgel szembemenve 2006-ban a Hamász meglepetésszerű győzelmet aratott a palesztin választásokon a Fatah vezette Palesztin Hatósággal szemben. Meglátásom szerint innentől kezdve új fejezet nyílik a Hamász történetében, mivel jelentősen megváltozik az általuk a palesztinok körében betöltött pozíció a korábbiakhoz képest. 19 évvel 1987-es létrejöttük után, két intifádában való aktív fegyveres részvételt, illetve vezetőjük elvesztését követően az egyre növekvő tagsággal rendelkező Hamász demokratikus választásokat nyer az előzetesen egyértelmű győztesnek hitt Fatahkal szemben. Ahelyett, hogy „csak” egy újabb vallási és fegyveres mozgalom lennének, immár a

palesztin nép legitim módon megválasztott képviselőjeként hivatkozva önmagára tevékenykedhetne a Hamász az alapokmányában megfogalmazott céljainak elérése érdekében, vagyis, hogy megsemmisítse Izraelt, illetve létrehozzon egy iszlám államot Palesztina területén. A Hamásznak a választások megnyeréséhez és a 2006-ban csaknem két évtizedes fennállásához azonban már jól szervezett és strukturált szervezeti felépítésre volt szüksége, melyek közül nem egy döntő szerepet játszott a választások megnyerésében. Mielőtt a választási győzelmük lehetséges okairól beszélnék, szeretném ismertetni a Hamász felépítését. A Hamász egy ernyőszervezet, amely három nagy alosztályt (úgynevezett szárnyat) foglal magában: egyfelől egy civilekkel foglalkozó közösséget (akik profiljába leginkább a jótékonykodás és oktatási, egészségügyi intézmények működtetése tartozik), a politikai szárnyat (*Al-Maktab al-Siyasi*, azaz a Politikai Iroda) és a katonai szárnyat (*Ezz ed-Din el-Qassam Brigádok*). Először is az *Al-Maktab al-Siyasi*-ről, vagyis a politikai szárnyról szeretnék bővebben írni, hiszen a választások megnyerésében oroszlánrészt végzett és azóta is meghatározó a tevékenysége a Gázai övezet sorsa kapcsán. A politikai szárny felelős az egy évvel később, 2007-ben a Hamász fennhatósága alá került Gázai övezetben a közszolgáltatások biztosításáért, ők döntenek az oktatás- és az egészségügy kérdésében. A politikai szárny hatáskörébe tartozik ezen kívül a diplomáciai kapcsolattartás és az övezet kormányzásának feladata is. Annak ellenére, hogy a legtöbb nyugati állam nem ismeri el a Hamászt, mint legitim kormányzó hatalmat, a szervezet politikai szárnya igencsak élénk diplomáciai tevékenységet folytat. Teheti ezt többek között azért, mert a Közel-Keleti térségben azonban akadnak támogatói, méghozzá igen befolyásos államok. Az iszlám szervezet működését támogatja többek között (az egyébként NATO-tag) Törökország, a regionális középhatalomként politizáló síita Irán, illetve Katar is. Törökország és Katar diplomáciai támogatása mellett a Hamász számíthat Irán diplomáciai, finansziális és közvetett katonai támogatására is, mint az bebizonyosodott. Mindemellett számos olyan fegyveres szervezet működik a térségben, amely, ha másban nem is feltétlenül, az Izrael-ellenes és palesztin-párti álláspontot tekintve közös nevezőn van a Hamással. A Libanonban működő, Irán által rendkívüli mértékben felfegyverzett síita Hezbollah tartja a kapcsolatot a Hamással. A köztük lévő viszony a 2006-os libanoni háború óta fonódik egyre szorosabbra, amikor is a Hamász a támogatásáról biztosította a Hezbollahot. A két szervezet amiatt is működik együtt, mert mindkettejük legjelentősebb támogatója Irán, amely jelentősen befolyásolja a szervezetek tevékenységét. A Hamásznak emellett vannak kapcsolatai a szíriai szunnita felkelő csoportokkal, illetve a (véltetően szintén Irán által támogatott) jemeni húsi lázadókkal is. A politikai szárny feladatai közé tartozik többek között az említett államokkal, fegyveres szervezetekkel való kapcsolattartás.

1.A Közel-Kelet államainak kapcsolatai Iránnal és Szaúd-Arábiával⁷

Irán a Hamász mellett a rózsaszínnel jelölt Közel-Keleti aktorokat támogatja.

A rendkívül túlszűfolt Gázai övezetben élő mintegy kétmillió fős palesztin lakosság nagy részének a Hamász politikai szárnya által koordinált jótékonyági és szociális intézkedések elengedhetetlenül szükségesek a mindennapi élethez, ebből kifolyólag is támogatják a Hamászt. A szervezet a már említett egészségügy felügyeletével is számos támogatót szerzett magának a helyiek között, hiszen a kórházak, orvosi rendelők működtetése is tőlük függ (*de jure* a Palesztin Hatóságtól, de a gázai övezet felett 2007 óta *de facto* a Hamász gyakorol hatalmat). A szintén említett oktatásügy, az iskolák működtetése szintén a politikai szárny irányítása alatt valósul meg és a többségében szunnita palesztin lakosság számára megfelelő a Hamász által felügyelt oktatási rendszer. A politikai szárny kiemelkedő fontosságú tagjai többek között Ismail Haniyeh és Khaled Mashal. 2004-ben Sejk Ahmed Jasszin halálát követően Ismail Haniyeh lett a Hamász vezetője, majd 2006-ban a már többször említett, vitatott választást követően miniszterelnök lett, de ebből a pozíciójából egy év múlva felmentették, amelyet a Hamász a mai napig nem ismert el törvényesnek. 2017-ben került a politikai szárny élére és vált ezáltal

⁷A Közel-Kelet államainak kapcsolatai Iránnal és Szaúd-Arábiával. (<https://th.bing.com/th/id/OIP.hdn-CNVeoVnKqpmVvaj0QgHaHs?rs=1&pid=ImgDetMain> – elérés dátuma: 2024.10. 19.).

az egész szervezet politikai vezetőjévé, ezen pozícióját 2024. július 31-én bekövetkezett haláláig meg is tartotta. Halála jelentős feszültséget okozott, mivel Irán fővárosában, Teheránban hunyt el egy a szobájába rejtett bomba felrobbanásának következtében, Irán pedig az izraeli titkosszolgálatot vádolja a merénylettel, amely a két állam közti közvetlen konfliktus kirobbanásának lehetőségével fenyegetett.

2.4. A Hamász ideológiája és győzelme a 2006-os palesztin választásokon

De hogyan is kerülhetett hatalomra a Hamász, amelyet a nyugati világban a legjobb esetben is szélsőségesnek tartanak és általános döbbenet övezte megválasztásukat? A következő soraimmal erre kívánok választ találni, hisz ami hatalomra segítette a szervezetet, az adja identitásának jelentős részét, ebből kifolyólag pedig segíthet megérteni és definiálni számunkra magát a szervezetet. Mindenekelőtt szeretnék egy általam a téma szempontjából kiemelten fontosnak tartott tényre rávilágítani, miszerint azon politikai mozgalmak vagy pártok, amelyek a nyugati világ számára szélsőségesnek látszódnak, az iszlám világban sok esetben sokkal inkább a centrista álláspontot képviselik. Látható tehát, hogy a szélsőséges jelzője csak adott földrészeken megfelelő és érthető jelző a Hamászra, hiszen a palesztin lakosság számára éppen, hogy egyebek mellett az általuk centristának tekintett politikájuk és álláspontjuk miatt voltak szimpatikusak. A következőkben többek között a fent leírtakra szeretnék általam bizonyító erejűnek tartott tényeket felsorakoztatni. Meglátásom szerint a Hamász bekapcsolódása, részvétele a palesztin demokratikus rendszerben mérsékelte a szervezet radikális bel- és külpolitikáját, míg a Hamász rendszerből való kizárása destabilizáló és radikalizáló hatású lett volna, mint ahogy láthattuk ezt többek között az algír kétfordulós választásokon korábban elinduló *Front Islamique du Salut* (FIS) esetében is, amely 1991 decemberében megnyerte ugyan a választások első fordulóját, de a hadsereg ezt látva felfüggesztette a választásokat, az FIS pedig radikalizálódni kezdett.⁸ A Hamász politikájának mérséklődését mi sem bizonyítja jobban, mint a tény, hogy a 2006-os választásokat megelőző egy évben a szervezet felfüggesztette a támadásokat Izrael ellen, amire korábban nem volt precedens. Jól látható tehát, hogy a második (*Al-Aksza*) intifáda idején az izraeli polgári és katonai célpontok ellen számos (esetenként öngyilkos) támadást intéző Hamász 2006-ra elmondhatta magáról, hogy kevesebb mint hat évvel az említett intifáda után, már egy éve nem indított támadást izraeli célpontok

⁸Haboub, W. J. (2012) *Demystifying the rise of Hamas*. 58. o. ([Demystifying the Rise of Hamas - Wael J. Haboub, 2012 \(sagepub.com\)](https://www.sagepub.com)) + letöltés ideje: 2024.09.17.).

ellen (nehezen értelmezhető ez másképp, mint a választási győzelem reményében végrehajtott mérséklődés egyértelmű jeleként). Tepe szerint bizonyos esetekben „*nem a párt szélsőségesége, hanem inkább az ideológiai kompromisszumról szóló üzenete az, ami a választók számára a párt vonzerejét adja*”⁹, meglátásom szerint pedig éppen ez volt a helyzet a Hamász esetében is, amelynek politikai szárnya felismerte a Tepe által megfogalmazott gondolat megalapozottságát. Azonban az ideológiai rugalmasság nem minden esetben elegendő önmagában ahhoz, hogy egy párt vagy szervezet elérhesse céljait, az általuk megszólítani kívánt társadalmi csoportok életkörülményein, szemléletmódján legalább oly mértékben múlik a választások kimenetele, mint a pártok cselekvésein. Itt szeretnék helyet adni meglátásomnak, miszerint a regnáló hatalomhoz (jelen esetben a Fatah) képest szélsőségesebb pártok vagy szervezetek előnyre tehetnek szert, ha a választók életkörülményei romlásnak indulnak, ez pedig két intifádát követően határozottan elmondható a palesztin lakosságról, a rendkívül túlszűfolt Gázai övezetben különösképpen. A gázai övezetbeli munkanélküliségi ráta folyamatosan romlott, 2005-ben csaknem 70 százalékos volt, nők esetében pedig csaknem 90, míg férfiak esetében nagyjából 51 százalékos. A munkanélküliségnek azért szentelek itt figyelmet, mert ez volt az egyik legfontosabb probléma, amellyel a Fatah sikertelenül próbált megküzdeni immár több, mint tíz éve, a palesztinok pedig egyre kiábrándultabbak voltak az eredménytelenségből kifolyólag, illetve egyre nyitottabban viszonyultak azokhoz az újabb politikai aktorokhoz, amelyek alternatívát és lehetséges megoldást kínáltak a problémákra. Az elégedetlen emberek egyre inkább úgy látták, hogy az egyre növekvő népszerűsége szert tevő és a palesztin népért akár a saját emberei élete árán (gondolok itt az Izrael-ellenes öngyilkos merényletekre) kiálló Hamász jelentheti a megoldást a Gázai övezet problémáira, míg a Fatah nem tudta megakadályozni az életkörülmények folytonos romlását, az éhezést, a mélyszegénységet és a munkanélküliség problémáit. Mindemellett megkerülhetetlen jelentőségű a Fatah kudarca kapcsán a tény, hogy elhunyt Yasser Arafat, aki a párt arca és vezéralakja volt, így pedig az erős, karizmatikus központi figura jelentette vonzerő nélkül vágott neki a választásoknak a Fatah.

Végül, de nem utolsósorban pedig szeretnék kísérletet tenni arra, hogy érveket sorakoztassak fel amellet, hogy miért nem felel meg a Hamász azon feltételeknek, amelyek ahhoz szükségesek, hogy szélsőséges pártnak lehessen titulálni. Először is, a szélsőséges pártok általában tiltakozó pártok, amelyek kritizálják a nagy pártokat azért, amit azok nem értek el;

⁹Tepe, S. (2000) *A Kemalist – Islamist Movement? The Nationalist Action Party*. Turkish Studies, 1(2), 59–72. o.

ugyanakkor a szélsőséges pártok nem kínálnak alternatív politikát. Másodszor, a szélsőséges pártok a vezetőik karizmatikus személyisége révén nyerik el a támogatásukat, és általában személyesebbek, kevésbé formális intézményi struktúrával rendelkeznek. A Hamász nem volt sem tiltakozó, sem karizmatikus párt, mert az anyapárt, az *Al-Mujama' Al-Islami* (vagy Iszlám Gyülekezet) és a mai Hamász mindig is rendelkezett társadalmi intézményhálózattal. A kezdetektől rendelkezett egyre jobban kiépített hivatalos struktúrával, amelyek oktatási és jótékonyági szolgáltatásokat nyújtottak. A Hamász nem úgy tekintett magára, mint aki pusztán a Fatah politikája ellen tiltakozik, hanem mint aki egy életképes iszlám alternatívát kínál. Ismail Haniyeh érkezéig a Hamásznak nem volt igazán karizmatikus vezetője sem. Alulról jövő tevékenységeken keresztül küzdött azért, hogy helyet kapjon az ekkora igencsak zsúfolt palesztin nemzeti mozgalmi palettán. Meglátásom szerint a fenti jellemzők miatt a Hamász nem felel meg a szélsőséges pártok definíciójának. A Hamász nem határozható rendszerellenesként sem, hiszen a célja soha nem a palesztin demokratikus intézményrendszer aláása volt, ellenben Izrael-ellenes retorika jellemzi már a kezdetektől fogva. Mivel azonban Izrael nem képezi a palesztin rendszer részét, ezért nem saját, fennálló politikai és társadalmi struktúrájuk megváltoztatása a céljuk a Hamász tagjainak a palesztin területek kapcsán, hanem egy külső ellenség eltörlése és a szerintük általa jelentett fenyegetés és elnyomás megszüntetése. A környezetét megértő és ahhoz alkalmazkodó Hamász „*merevséget tanúsított korábbi doktrínájának kapcsán, újabban azonban a politikai rugalmasság jeleit mutatja.*”¹⁰ „*A pragmatikus értelmezésen és a haszon/veszteség mérlegelésén alapuló, kiszámított politika, nem pedig egy kinyilvánított doktrínához és merev dogmához való kötöttség jellemzi a működését.*”¹¹ A Hamász tehát ideológiailag nem rendszerellenes párt, mert nem áll szándékában aláásni a palesztin politikai intézményeket. Az Izraellel szembeni antagonista álláspontja nem feltétlenül teszi rendszerellenes párttá, mint azt már említettem. A Fatah Gázai övezetből való kiűzése a Hamász által a szervezet rendszerellenes és szélsőséges ideológiájára utalhat, de ez sokkal inkább a gyenge palesztin alkotmányos struktúra következménye, mint rendszerellenes magatartás. Elméletileg a palesztin alaptörvény rendelkezik az igazságszolgáltatás függetlenségéről és pártatlanságáról; azonban sem az alaptörvény, sem az 1999-es igazságügyi törvény nem volt képes megfelelően megszervezni az igazságügyi és a

¹⁰Mishal, S. (2003) The pragmatic dimension of the Palestinian Hamas: A network perspective. *Arms Forces and Society*, 29(4), 576. o.

¹¹ibid. 577-578. o.

végrehajtó hatóságok közötti kapcsolatokat.¹² Amikor konfliktus alakult ki a megválasztott Hamász és a Fatah között, az igazságügyi rendszer nem tett érdemi lépéseket, hogy feloldja a törvényhozó és a végrehajtó hatalom közti ellentéteket. A 2007-es palesztin polgárháború kapcsán a Hamász ragaszkodott hozzá, hogy konfliktusa a Fatah egyes frakcióival volt, amelyek célja a legitim, választott kormány aláásása volt, nem pedig a Fatah egészével vagy a Palesztin Hatóság intézményeivel. A Hamász a polgárháború után is folytatta a kísérleteit közvetítőkön keresztül (például Egyiptom) annak érdekében, hogy megbékéljen a Fatahhal. Bár a Hamász átvette a Fatah helyét, úgy tűnik számomra, hogy ez a cselekedet nem rendszerellenes ideológiából fakadt, hanem sokkal inkább a tényleges politikai konfliktusok eredménye volt, a konfliktus megoldására alkalmas intézmények pedig nem léteztek vagy nem voltak képesek ellátni feladataikat. A polgárháború tehát leginkább az intézményi gyengeség eredménye volt, s nem a Hamász rendszerellenes ideológiai motivációja robbantotta ki.

Mindezek fényében azt gondolom, hogy kijelenthető, hogy a Hamász nem tekinthető a muszlim világ mércéje szerint sem szélsőségesnek, sem rendszerellenesnek, sem pedig anarchistának. Sokkal inkább egy jobbára centrista, egyre nagyobb politikai rugalmasságot tanúsító, rendkívüli gonddal strukturált szervezetről beszélhetünk, amely reformígérekkel, oktatási és egészségügyi intézkedésekkel, vallási vezetéssel, illetve agresszív, Izrael-ellenes és palesztin párti politikájával egyre nagyobb népszerűsége szert téve győzött a Fatah és a többi palesztin párt felett a 2006-os választásokon, mely idején rendkívül kedvező helyzetben volt és egyre erősödve tudta megszerezni a kormányalakítás jogát, később pedig a Gázai övezetbeli támogatottságának és jól felszerelt fegyveres szárnyának köszönhetően a tényleges ellenőrzést az övezet felett. Fontosnak tartom ismételten kiemelni, hogy bár a nyugati világ szankcionálja és ellenzi a Hamász uralmát, a Közel-Kelet számos állami és nem állami szereplőjével folytat élénk diplomáciai tevékenységet a Hamász, melynek jelentős támogatói vannak. A következő választásokig meglátásom szerint a palesztin választópolgárok döntésének értelmében legitim módon irányíthatta volna Palesztina sorsát a szervezet, csak hogy azóta sem került sor új választásokra, a Hamász egyre inkább autoriter módon kezdett élni a hatalmával, politikája és ideológiája egyre agresszívebbé vált és mindez végül a 2023. október 7-én elkövetett, Izrael elleni támadásban csúcsosodott ki.

¹² Salem, J. (2006) *The Palestinian judicial system*. Paper presented at the annual meeting of the Law and Society Association, Baltimore, MD.

2.5. A nemzetközi jog alanyai, a Hamász esetleges nemzetközi jogalanyisága

Azon kérdés megválaszolásához, hogy a Hamász a nemzetközi jog alanyának tekinthető-e, véleményem szerint először is meg kell határoznunk, hogy mit takar a nemzetközi jogalany kifejezés. „*A nemzetközi jogalany a nemzetközi viszonyok szereplője, magatartására, helyzetére vonatkoztatható a nemzetközi jog, emellett azonban a nemzetközi közösség részéről történő elismerést is ki kell vívnia, amely jelen esetben az államok akaratát kell hogy tükrözze.*”¹³ Ha már az államot említettem, véleményem szerint kötelező megemlítenem a montevidói egyezményt, amely 1933-ban született meg és a mai napig ez alapján határozzuk meg az állam nemzetközi jogi fogalmát. Az államok jogairól és kötelezettségeiről szóló montevidói egyezmény az amerikai államok hetedik nemzetközi konferenciája (*Seventh International Conference of American States*) keretében 1933. december 26-án létrejött nemzetközi szerződés, amely spanyol, angol, francia és portugál nyelven íródott. Az összesen 20 amerikai állam által aláírt (és közülük 16 által ratifikált) egyezmény az államiság ismérveit a nemzetközi szokásjog alapján rögzíti. A következő sorokban szeretném röviden ismertetni az államnak a tárgyalt egyezményben meghatározott definícióját. „*Az állam nemzetközi jogi fogalmát meghatározó 1933-ban létrehozott montevidói egyezmény alapján államnak azt az egységet nevezhetjük, amely állandó népességgel, meghatározott területtel és kormányzattal rendelkezik, emellett képes a más államokkal való kapcsolatfelvételre. Ez az utóbbi jelenti a plusz elemet Georg Jellinek háromkomponensű államfogalmához képest, ugyanis Jellinek szerint az állam fogalmi elemei a terület, a népesség és a főhatalom.*”¹⁴ lábjegyzet forrás Az egyezmény 3. cikkének első mondata kimondja, hogy egy állam politikai léte független attól, hogy más államok elismerik-e („*The political existence of the state is independent of recognition by the other states*”).¹⁵ Ez a rendelkezés az államelismerés deklaratív elméletének

¹³Kiss, A. (2019) „A nemzetközi jog különleges alanyai” in Jakab, A. – Könczöl, M. – Menyhárd, A. – Sulyok, G. (szerk.): Internetes Jogtudományi Enciklopédia (Nemzetközi jog rovat, rovatszerkesztő: Sulyok, G.) 1.1.1. (<http://ijoten.hu/szocikk/a-nemzetkozi-jog-kulonleges-alanyai> - elérés dátuma: 2024.10.07.)

¹⁴Convention on Rights and Duties of States adopted by the Seventh International Conference of American States. Signed at Montevideo, December 26th, 1933, Article 1, UNTS No. 351. Schanda, B: Az államalkotó tényezők. In: Trócsányi L. - Schanda B. (szerk.): *Bevezetés az alkotmányjogba. Az Alaptörvény és Magyarország alkotmányos intézményei.* (2016) HVG-Orac, Budapest, 103. o. ([Bevezetés az alkotmányjogba - PDF Ingyenes letöltés \(docplayer.hu\)](#)- elérés dátuma: 2024.10.18.).

¹⁵Convention on Rights and Duties of States adopted by the Seventh International Conference of American States. Signed at Montevideo, December 26th, 1933, Article 3. UNTS No. 351. ([Montevideo Convention - Wikisource, the free online library.](#) – elérés dátuma: 2024.10.18.)

megközelítését alkalmazza, szemben a konstitutív elmélettel, amely szerint az állam az elismeréssel válik a nemzetközi jog alanyává. Bár eredetileg csak és kizárólag az államok lehetnek a nemzetközi jog alanyai, szeretném kiemelni, hogy ez mára jelentősen megváltozott, hisz többek között a Nemzetközi Bíróság ítéletei, a nemzetközi szervezetek létrejötte, valamint az egyén, mint a nemzetközi jog esetenkénti alanya mind hozzájárultak ahhoz, hogy bővüljön a nemzetközi jog alanyainak sora. Számos álláspont létezik azzal kapcsolatban, hogy ténylegesen kiket tekinthetünk nemzetközi jogalannak. Egyre kevesebben vallják Heinrich Triepel, Dionisio Anzilotti és Lassa Oppenheim álláspontját, miszerint csak az államokat lehet annak tekinteni.¹⁶ Habár álláspontjuk egyre vitatottabb, mégis fontosnak éreztem megemlíteni, mivel ebből fejlődött ki az az egyre nagyobb teret hódító felfogás, amely a jogalanyiság előfeltételeként jelöli meg a nemzetközi elismerést. Ez az álláspont elsősorban Georg Jellinek német jogtudós nevéhez köthető.¹⁷ Ebben az esetben az államok még mindig a nemzetközi jog elsődleges alanyai, azonban mellettük már az államok kifejezett vagy hallgatólagos elismerésének eredményeképpen más entitás is jogalannyá válhat. Entitás alatt a különféle nemzetközi szervezeteket, illetve a nemzetközi jog speciális alanyait értem, példaként említhetném az Apostoli Szentszéket és a Vöröskereszt Nemzetközi Bizottságát. Mindemellett létezik olyan álláspont is, amely a nemzetközi jog megalkotásának résztvevőit tartja nemzetközi jogalannak, eszerint az államok, illetve a különféle nemzetközi szervezetek számítanak nemzetközi jogalannak. Ezen álláspont egyik legismertebb képviselőjeként tartjuk számon Hans Kelsen osztrák jogtudóst, aki két legismertebb művében, a „tisztá jogtan” („*Reine Rechtslehre*”), valamint „A jog és az állam általános elmélete” („*General Theory of Law and State*”) című írásában fogalmazta meg gondolatait.¹⁸ Az Egyesült Nemzetek Szervezetének és az ENSZ Alapokmányának létrejötte után bővült a nemzetközi jogalanyok köre, többek között megjelent a nép és nemzet, mint korlátozott jogalanyisággal rendelkező entitás, illetve megszületett a népek önrendelkezési jogának fogalma a dekolonizációs folyamat kapcsán, mely minden népet és nemzetet egyetemesen megillet. Ezt számos nemzetközi szerződés is elismeri.

¹⁶Kiss, A. (2019) „A nemzetközi jog különleges alanyai” in Jakab, A. – Könczöl, M. – Menyhárd, A. – Sulyok, G. (szerk.): Internetes Jogtudományi Enciklopédia (Nemzetközi jog rovat, rovatszerkesztő: Sulyok, G.) 1.1.4. (<http://ijoten.hu/szocikk/a-nemzetkozi-jog-kulonleges-alanyai> - elérés dátuma: 2024.10.07.).

¹⁷Takács, P. (2011) *Államelmélet a XIX-XX. században. Georg Jellinek elmélete*. Pro Publico Bono Állam- és Közigazgatástudományi Szemle. 7. o. ([Takács Péter Georg Jellinek.pdf](#)-letöltés dátuma: 2024.10.11.).

¹⁸Kelsen, H. (1945/1961) *General Theory of Law and State*, A. Wedberg (trans.), New York: Russell & Russell. 371. o.

A népek önrendelkezési jogát sok esetben a nevükben eljáró nemzeti felszabadítási szervezet gyakorolja.

2.5.1. A Hamász, mint nemzeti felszabadítási szervezet

A nemzeti felszabadítási szervezetekről kívánok a következő sorokban beszélni, mivel meglátásom szerint az egyik, a téma szempontjából leginkább releváns nemzetközi jogalanyról van szó. Az említett önrendelkezési jog mellett a különleges státuszú területekkel összefüggésben tevékenykednek az említett jogalanyok, amelyek a nép nevében hajtanak végre nemzetközi jogi szempontból is releváns cselekvéseket. Fontosnak tartom kiemelni, hogy az 1977. évi I. jegyzőkönyv az önrendelkezési jog érvényesítéséért folytatott harcot fegyveres összeütközésnek minősítette, ez pedig kiemelt fontosságú tény a témánk szempontjából. Fontos, hogy esetükben nem előfeltétele a nemzetközi jogalanyiség elismerésének az, hogy a felszabadítandó területet ténylegesen ellenőrzésük alatt tartásuk, ugyanis ezek a szervezetek és mozgalmak sok esetben a szomszédos államokban rendelkeznek bázissal, onnan végeznek műveleteket. Több olyan nemzeti felszabadítási szervezet is akad, amelyet az államok mellett az ENSZ is elismert, többek között az Arab Liga és az Afrikai Unió ajánlásai kapcsán, ezen szervezetek esetén volt példa arra, hogy megfigyelői státuszban részesülhettek a Közgyűlésben. Kiss Amarilla IJOTEN szakcikkében, amely a nemzetközi jog különleges alanyairól szól, a következő megállapítást teszi: *„A megfigyelői státusz nem hozható közvetlen összefüggésbe a jogalanyiség elismerésével, mindazonáltal, az ENSZ eddigi gyakorlata alapján arra lehet következtetni, hogy nem ad ilyen státuszt a jogalanyisággal egyértelműen nem rendelkezők számára, így legalábbis a jogalanyiség melletti érvként lehet felfogni.”*¹⁹ Fontosnak tartom megemlíteni, hogy az Arab Liga hivatalosan nem ismerte el a Hamászt sem legitim kormányzati szereplőként, sem pedig nemzeti felszabadítási szervezetként, így utóbbi minőségükben nem kaphattak az Arab Liga közbenjárása által megfigyelői státuszt az ENSZ-ben, így ilyen minőségükben a nemzetközi jogalanyiség sem feleltethető meg rájuk. Kiemelendőnek tartom, hogy ma már ilyen tekintetben egyedüli nemzetközi jogalanyként a Palesztinai Felszabadítási Szervezetet (PFSZ) tartjuk számon, amelyet a Közgyűlés megfigyelőként 1974 óta az üléseire is meghívott. A Közgyűlés 1988-ben úgy döntött, a „Palesztina” megnevezést alkalmazza az

¹⁹Kiss, A. (2019) „A nemzetközi jog különleges alanyai” in Jakab, A. – Könczöl, M. – Menyhárd, A. – Sulyok, G. (szerk.): Internetes Jogtudományi Enciklopédia (Nemzetközi jog rovat, rovatszerkesztő: Sulyok, G.) 2.3.38. (<http://ijoten.hu/szocikk/a-nemzetkozi-jog-kulonleges-alanyai> - elérés dátuma: 2024.10.07.).

ENSZ rendszerében. A PFSZ mellett megemlítendő a Palesztin Hatóság, amely 2011-ben teljes jogú tagja lett az UNESCO-nak, 2012-ben pedig megfigyelő államként kapott helyet a Közgyűlésben. Látható tehát, hogy a palesztin érdekképviselőt több módon is megvalósul az ENSZ-ben, azonban nem a Hamász által, hanem a (mérsékeltebb és talán ebből kifolyólag) széles körben elfogadott Palesztin Hatóság és a PFSZ által. Véleményem szerint elengedhetetlen beszélni arról, hogy fennállhat-e bárminemű folytonosság a PFSZ, a Fatah és a Palesztin Hatóság között. Fontosnak tartom hangsúlyozni, hogy mindhárom szervezet a palesztin nemzeti érdekképviselőt égisze alatt folytatja tevékenységét, azonban merőben eltérő ideológiai és politikai motivációktól vezérelve. A Palesztin Felszabadítási Szervezet, amely a három közül a legrégebb óta létező szervezet, az Arab Liga támogatásával jött létre az egész palesztin nép képviselőjeként 1964-ben, 1974 óta pedig, mint már említettem, az ENSZ Közgyűlésén megfigyelőként részt is vesz. Jól látható tehát, hogy egy regionális szövetség (Arab Liga) által támogatott szervezetről beszélünk, amely az egész palesztin nemzetet kívánja képviselni, valamint amely széles nemzetközi legitimációnak örvend, hiszen az ENSZ Közgyűlésein is részt vehet megfigyelőként. Fontos mindemellett kiemelni, hogy a PFSZ több, mint három évtizede tárgyal Izraellel bizonyos kérdésekben, illetve elismeri annak létezését. A Yasser Arafat vezette Fatah jött létre következőnek és a kezdetben független szervezet csakhamar beolvadt a PFSZ-be, annak legmeghatározóbb erőjévé válva. A kezdetben Izrael ellen a palesztinokért fegyveres harcot folytató Fatah a PFSZ-be kerülése óta egyre mérsékeltebb irányvonalat kezdett követni, a tárgyalások és a békés megoldások felé is nyitottabbá válva. A Palesztin Hatóság az 1993-as Oslói megállapodással jött létre, mint egy olyan szerv, amely a leendő palesztin államiséget hivatott előkészíteni. A Palesztin Hatóságnak Ciszjordánia, illetve a Gázai övezet felett van elméletileg fennhatósága. Rendkívül fontosnak tartom kiemelni, hogy a hatóság első vezetője a már többször említett Yasser Arafat lett, aki mindemellett a PFSZ, illetve a Fatah elnöke is volt. Világosan látható tehát, hogy a három szervezet vezetése egy kézben összpontosult, amely nagyfokú hasonlóságot eredményezett az említettek politikájában, Izraelhez való viszonyulásában, illetve a palesztin ügghöz való hozzáállásban is. Meglátásom szerint a nemzetközi elismertségnek örvendő PFSZ, az említett PFSZ-tag Fatah, valamint a Palesztin Hatóság közt mind az őket jellemző nemzetközi elismertség, mind Yasser Arafat személyes vezetése nyomán folytonosság fedezhető fel politikájukat és jellegüket tekintve. Mindezt amiatt tartottam fontosnak leírni, hogy láthatóvá váljon, hogy jelentős különbség van közöttük, hogy a Hamász miként tekint magára, illetve ahogy a nemzetközi szervezetek, illetve államok miképp tekintenek rá, valamint más (olykor mérsékeltebb) palesztin szervezetekre. Fontos ugyanakkor megjegyezni, hogy az államok

Hamászhoz való viszonyulása is jelentősen differenciált. Egyfelől adott egy szervezet, amely önmaga elé célul a történelmi Palesztina felszabadítását tűzte ki és meglátása szerint a palesztin nép önrendelkezési jogával élve folytat küzdelmet nemzeti felszabadító szervezatként az általuk megszállónak vélt Izrael ellen. Ha ebből a szemszögből nézzük a Hamászt, akkor láthatjuk, hogy a fentebb leírt és a nemzeti felszabadítási mozgalmakra vonatkozó feltételeknek eleget tesz, hisz szerintük Izrael a Palesztin Állam területét tartja megszállva, a palesztin nép önrendelkezését akadályozó módon létezik. Ezen a ponton okvetlenül szeretnék tenni egy rövid kitérőt, mielőtt visszakanyarodnék az előző sorokban tárgyaltakhoz, ugyanis szeretném definiálni a megszállást, illetve beszélni kívánok arról, hogy mit is jelent ez a nemzetközi jogban. A Hágai Egyezmények 42. cikkében található pontos útmutatás arra vonatkozóan, hogy mi minősül katonai megszállásnak: A terület akkor tekinthető megszálltnak, ha az ellenséges hadsereg fennhatósága alá került. A megszállás csak arra a területre terjed ki, ahol az ilyen hatalmat megállapították és gyakorolni lehet.²⁰ Shane Darcy és John Reynolds tanulmányukban a következőket írják: „*amíg a terület egésze a megszálló hatalmában és ellenőrzése alatt áll, és amíg ez utóbbi képes arra, hogy akaratát ésszerű időn belül a területen mindenütt érvényre juttassa, addig a katonai megszállás jogi szempontból fennáll.*”²¹ Izrael esetében 1967-től kezdve szeretném röviden áttekinteni, hogy mely területeket szállt meg azóta. 1967-ben Izrael elfoglalta Szíriától a vízellátása szempontjából kritikus Golán-fennsíkot, amelyet 1981-ben annektált is, azonban ezt az ENSZ és a nemzetközi közösség nem ismeri el, ugyanúgy megszállt területként tartják számon az említett területet. Emellett elengedhetetlen Ciszjordániát (*West Bank*) megemlíteni, amelyet Izrael Jordániától foglalt el 1967-ben és amely (palesztin többségű) területre jelentős zsidó telepest költöztetett. Ez a terület az ENSZ állásfoglalása szerint Palesztinához (*State of Palestine*) tartozik, így Izrael itt is megszálló erőként lehet csak jelen. Szeretném emellett kiemelni (a többek között rendkívüli vallási jelentőségű) Kelet-Jeruzsálemet, amelyet Izrael szintén Jordániától foglalt el és amelyet a Golán-fennsíkhoz hasonlóan annektálnak tekint, ám az ENSZ és a nemzetközi közösség a városrészt megszállás alatt lévőként tartja számon. Az ENSZ Biztonsági Tanácsának 478-as számú határozata kijelenti, hogy Kelet-Jeruzsálem Izrael általi annektálása érvénytelen. A globális szervezet álláspontja szerint Kelet-Jeruzsálem Palesztina részét képezi. Végül, de nem utolsósorban pedig

²⁰Darcy, S. - Reynolds, J. (2010) An Enduring Occupation: The Status of the Gaza Strip from the Perspective of International Humanitarian Law. *Journal of Conflict & Security Law* Oxford University Press ([An Enduring Occupation -The Status of the Gaza Strip.pdf](#) - letöltés dátuma: 2024.09.15.). 215. o.

²¹ibid. 222. o.

szeretném megemlíteni a Gázai övezetet, amely a többi területhez hasonlóan 1967-ben került izraeli megszállás alá, ezt követően pedig a korábban egyiptomi fennhatóság alatt álló területen Izrael katonai kormányzatot vezetett be. Szeretném megemlíteni, hogy számos esetben kívántak nemzetközi fórumokon megoldást találni az Izrael által megszállt, illetve általuk annektáltak tekintett területek jelentette problémákra. Ezek közül volumenét tekintve kiemelkedőnek találom „a 2003-ban utoljára az asztalra letett béketervet, amit a szaúdi-arab béketervnek szoktunk nevezni, mert a szaúdi delegáció terjesztett elő, felajánlotta, hogy ha és amennyiben Izrael visszavonul az 1967-es határok mögé, akkor minden arab ország elismeri Izraelt.”²² Az 1987-es első intifádát követően megszületett Palesztina (*State of Palestine*), majd 1993-ban az Oslói Egyezmény Izrael és PFSZ általi aláírásával a Gázai övezet is számos jogot kapott, 2005-ben pedig Izrael egyoldalúan kivonult a területről, azonban ezt követően is számos fegyveres összecsapás zajlott itt a 2006-ban hatalomra jutó Hamász és Izrael között. Izrael megszálló tevékenységével kapcsolatban szeretném idézni a Nemzetközi Bíróság 2024 nyarán megjelent tanácsadó véleményét, mely szerint a bíróság „úgy véli, hogy Izrael Állam folyamatos jelenléte a megszállt palesztin területeken jogellenes”.²³ Ezen túl a bíróság kimondja, hogy „Izrael...továbbra is köteles nem akadályozni a palesztin nép önrendelkezési jogának gyakorlását, és együttműködni az ENSZ-szel annak érdekében, hogy az 1988-ban kikiáltott, majd ugyanezen határozat alapján megfigyelő államként az ENSZ-be felvett Palesztin Állam teljes szuverenitást gyakorolhasson területe felett és teljes függetlenséget szerezzen. Ehhez Izrael teljes kivonulása szükséges a megszállt palesztin területekről.”²⁴ Mindezekből világosan látszik, hogy a Hamász azon véleménye, miszerint Izrael megszálló hatalomként van jelen bizonyos palesztin területeken, nem áll távol a Nemzetközi Bíróság, illetve az ENSZ állásfoglalásától, melyek szerint csakugyan okkupálta a felsorolt területeket Izrael.

A megszállás fogalmát tisztázva és a vizsgált téma vonatkozásában röviden bemutatva szeretnék visszatérni a Hamász jogalanyiságát firtató kérdéshez, miszerint lehet-e a nemzetközi jog alanya a Hamász, mint nemzeti felszabadítási mozgalom. Amellett, hogy a Hamász a nemzeti felszabadítási mozgalmakra vonatkozó feltételeknek eleget tesz, a korábban felsorakoztatott érvek mellett az is szól, hogy nem kell a felszabadítani kívánt területeket ténylegesen ellenőrzésük alatt tartaniuk ahhoz, hogy nemzetközi jogalannyá válhassanak.

²²Izrael támadásban: nincs hova menekülni? – N. Rózsa Erzsébet
(<https://youtu.be/IeqqXa1iSCM> - elérés dátuma: 2024.10.12.).

²³International Court of Justice: Summary of the Advisory Opinion of 19 July 2024. The Hague, 19 July 2024. (<https://www.icj-cij.org/node/204176> – elérés dátuma: 2024.10.07.) 17. o.

²⁴ibid. 22. o.

Mindemellett a hasonló szervezetek gyakran más államokból irányítva igyekeznek megvalósítani céljaikat, a Hamász esetében pedig elmondható, hogy politikai szárnyának vezetői többek között Katarban, Iránban tevékenykedve koordinálják a szervezet működését. Mindezeket számba véve úgy gondolom, hogy a Hamász gondolhatja úgy, hogy rendelkezik nemzetközi jogalanyisággal, mint nemzeti felszabadító szervezet, ugyanakkor a nemzetközi szervezetek sem regionális (Arab Liga), sem globális szinten (ENSZ) nem ismerik el, hogy ez így lenne. Ebből kifolyólag úgy vélem, hogy a Hamász ilyen minőségében nem rendelkezik nemzetközi jogalanyisággal, azonban ez nem jelenti azt, hogy a palesztin állam vagy a palesztin nép képviselőjeként vagy fegyveres felkelőként elismert csoportként ne rendelkezhetne ilyennel, ezeket a lehetőségeket kívánom megvizsgálni a továbbiakban. Mielőtt azonban ezt megtenném, szeretném tisztázni, hogy meglátásom szerint a Hamász milyen elismertséggel rendelkezik. Először is, sem az ENSZ, sem az Arab Liga, mint kollektíva (tehát a nemzetközi közösség két legrelevánsabb csoportja) nem ismerik el fegyveres felszabadító szervként és kormányként sem, így tehát az államot képviselő entitásként sem. Mindemellett a szemben álló fél, vagyis Izrael sem ismeri el, hogy a Hamász politikai vagy katonai uralma legitim lenne, hovatovább terrorszervezetként tartja számon a Hamászt. A Palesztin Hatóság hivatalosan nem ismeri el a Hamászt, sem annak uralmát a gázai övezet felett, különösen a 2007-es palesztin polgárháború óta nem, amikor mint azt már említettem, a Hamász és a Fatah vívott fegyveres harcot, utóbbi pedig közismerten a Palesztin Hatóság legerősebb tagjainak egyike. Mindemellett fontosnak tartom kiemelni, hogy vannak olyan államok, mint Törökország, Katar, Irán, amelyek elismerik a Hamászt és támogatják azt, tehát a részbeni nemzetközi elismertséggel rendelkeznek. Fontos ugyanakkor megjegyezni, hogy a világ országainak elképesztően nagy többsége nem ismeri el a Hamászt.

2.5.2. A Hamász, mint fegyveres felkelőként elismert csoport

Vizsgáljuk meg, hogy rendelkezhet-e a Hamász nemzetközi jogalanyisággal, mint fegyveres felkelőként elismert csoport. Azt a lázadó csoportot, amelyet az adott állam kormánya felkelőnek minősít, hagyományosan nemzetközi jogalanynak tekintjük. A felkelőcsoportokat a kormány elismerésétől függően hadviselő feleknek tekinthetjük, a belső fegyveres konfliktus pedig átminősül nemzetközivé. Ebben az esetben a nemzetközi jog értelmében jogaik és kötelezettségeik keletkeznek, megilleti őket a hadifogoly státusz, és a nemzetközi humanitárius jog alapvető szabályait be kell tartaniuk. Az elismerésük elsősorban attól függ, hogy az adott terület felett *de facto* uralmat gyakorolnak-e, emellett azonban fontos tényező, hogy fegyveres

erejük felelős parancsnokság alatt álljon és tartsa be a háború szabályait. A jogalanyiség szempontjából ez az elismerés tehát egy, a felkelők által létrehozott *de facto* kormány elismerését jelenti, így olyan jogokat tudnak gyakorolni, amelyek alapvetően államokat illetnek meg. Ezek a csoportok egyfajta korlátozott nemzetközi jogalanyiságot élveznek. Tekintettel a nemzetközi humanitárius jog fejlődésére, a polgárháború esetén alkalmazott áldozatvédelmi és hadviselési szabályokra, a felkelőként és hadviselőként történő elismerés gyakorlati alkalmazása nem jellemző. A Hamász esetében véleményem szerint azért nem beszélhetünk fegyveres felkelőként elismert csoportról, mert a palesztin polgárháború ellenére sem nyilvánította őket senki fegyveres felkelőknek, már csak azért sem, mert ezt a kormány tehetné meg, 2006 óta pedig nem tartottak általános választásokat Palesztinában a Hamász és a Fatah közti harcok következtében.²⁵ A választások hiányában nem alakulhatott meg új kormány, amelynek lehetősége nyílt volna elismerni ekként a Hamászt, a legutolsó, 2006-ban megválasztott kormányt pedig a Hamász tagjai alkotják, akik evidens okokból nem fogják saját szervezetüket felkelőkké nyilvánítani. Ebből kifolyólag tehát nem lehet fegyveres felkelőként elismert csoport, hiába rendelkezik *de facto* irányítással a Gázai övezet felett 2006 óta, hiába áll fegyveres erejük (a katonai szárny Ezz ed-Din el-Qassam Brigádjai) felelős parancsnokság alatt, egyfelől a kormányzati elismerés hiánya, másfelől a háború szabályainak folytonos megszegése miatt sem lehetne a Hamász fegyveres felkelőként elismert csoport, ezért nyilvánvalóan nem rendelkezhet azt megillető nemzetközi jogalanyisággal sem. Meglátásom szerint a Hamász nem cselekedhet a palesztin nép vagy nemzet nevében és ebből kifolyólag a népet megillető korlátozott nemzetközi jogalanyiség sem érinti, hiszen a nép a maga önrendelkezéshez való jogát közvetetten tudja érvényre juttatni, a már többször is említett fegyveres felkelőként elismert csoportok által, azonban mint azt előző soraimban kifejtettem, a Hamász nem felel meg azon feltételeknek, amelyek lehetővé tennék, hogy ebbe a kategóriába tartozzon.

2.5.3. A Hamász, mint a Palesztin állam kormánya

Végül, de nem utolsósorban szeretném megvizsgálni, hogy a Hamász rendelkezhet-e nemzetközi jogalanyisággal, mint a Palesztin állam kormánya. A Hamász Palesztina legutolsó demokratikus választásain győztes, a palesztin választópolgárok szavazatai alapján legitim módon kormányzó pártként gyakorolta volna hatalmát 2006-tól kezdődően a következő

²⁵Al Jazeera: Hamas and Fatah: Why the two groups are failing ([Hamas and Fatah: Why the two groups are failing | Conflict News | Al Jazeera](#) – elérés dátuma: 2024.10.22.).

választásokig, azonban 2006 óta nem került sor újabb választásokra, mivel a Palesztin Hatóság újra és újra elhalasztotta azokat a palesztin polgárháború után kialakult, törékeny *status quo* fenntartásának céljával.²⁶ Azóta is a Hamász ellenőrzése alatt áll a Gázai övezet (ahol N. Rózsa Erzsébet Közel-Kelet szakértő szavaival élve a Hamász „*kormányzati pozícióban lévő tényező*”),²⁷ míg Ciszjordánia (*West Bank*) a Hamásszal fegyveresen többször összeesapó Fatah ellenőrzése alatt áll, ebből kifolyólag pedig a Palesztin Hatóság azt a döntést hozta, hogy nem ír ki újabb választásokat, ez pedig példa nélküli helyzetet teremt Palesztinában (Palesztina alatt jelen esetben a majdnem minden más állam által elismert Palesztin államot/*State of Palestine* értem és nem a történelmi Palesztinát). Fontosnak tartom kiemelni, hogy a Palesztin állam 2012 óta cselekvő országgént az ENSZ tagja, ennek értelmében pedig ugyanazzal a nemzetközi jogalanyiséggel rendelkezik, mint más szuverén államok. A Hamász meglátásom szerint az állam *de facto* kormányaként jellemezhető, legalábbis a Gázai övezet vonatkozásában mindenképp, hiszen demokratikus megválasztásukat követően, egy polgárháborút túlélve rendhagyó helyzetben megszilárdították meg hatalmukat hatalmát a Gázai övezetben és 2024-et írva immár 18 éve irányítja azt, miközben egyre szervezettebbé és erősebbé vált, egészen 2023 októberéig, amikor is közismerten kivételes mértékű támadást intézett Izrael ellen. Nem mehetünk el szó nélkül a tény mellett, amelyet a Hamász kialakulásának kapcsán már említettem, hogy bár a Gázai övezet *de facto* urának számító szervezetet Izrael mellett a legtöbb nyugati állam sem ismeri el, mégis több jelentős olyan állam is akad, amely kiáll a Hamász mellett nemzetközi szinten is, politikai, anyagi vagy épp katonai, technológiai, valamint diplomáciai segítséget nyújtva a szervezetnek (gondolok itt például Katar, Irán vagy Törökország tevékenységére). Szeretném itt kiemelni annak jelentőségét, hogy az említett három állam Hamászhoz való viszonyulása eltérő, habár mindhárman támogatóan viszonyulnak hozzá. Egyfelől Irán, mint a Hamász elsőszámú támogatója, mind politikai és anyagi, mind katonai és diplomáciai támogatást nyújt a szervezetnek, melyet hivatalosan is elismer. Ezzel szemben Katar és Törökország hivatalosan nem ismerik el a Hamászt, ennek ellenére kiemelkedő diplomáciai és politikai kapcsolatot tartanak fent vele, mindemellett pedig anyagilag is támogatják. A Hamász tehát amellet, hogy (részleges) nemzetközi elismertséggel rendelkezik, a legutolsó törvényesen megválasztott kormányzó szervezet, amely mellett a

²⁶Mohammad Al-Kassim: *Palestinian Paper: US Understands If Abbas Postpones Elections*. ([Palestinian Paper: US Understands If Abbas Postpones Elections - The Media Line](#) – elérés dátuma: 2024.10.22.).

²⁷Izrael támadásban: nincs hova menekülni? – N. Rózsa Erzsébet (<https://youtu.be/IezqXa1iSCM> - elérés dátuma: 2024.10.12.)

palesztin választópolgárok soha nem látott mértékben tették le a voksukat a legutóbbi alkalommal, amikor erre lehetőségük nyílt. Mindezeket figyelembevéve úgy gondolom, hogy a Hamász, mint a Palesztin állam gázai övezetbeli kormánya és a palesztinok nemzeti képviselője rendelkezik nemzetközi jogalanyisággal, illetve az ebből fakadó minden kötelezettséggel és joggal is.

3.1. A Hamász 2023. október 7-én elkövetett támadásának ismertetése

Hipotézisem ismertetése előtt szeretném röviden bemutatni, hogy mi is történt 2023. október hetedikén. A teljesség igénye nélkül röviden össze kívánom foglalni a nap történéseit, mert meglátásom szerint a történetek ismerete elengedhetetlen ahhoz, hogy érdemi vélemény formálódhasson mind a témával, mind a hipotézisem helytállóságával kapcsolatban. A Hamász palesztin fegyveres szervezet 2023. október 7-én, a *Szimchat Tóra* elnevezésű zsidó ünnep reggelén indított meglepetésszerű és korábban a részükről még soha nem látott mértékű támadást Izrael állam ellen. A Hamász azért időzítette erre a napra a támadást, mert az ünnep miatt jóval kisebb ellenállásra számítottak, ugyanis ezen a napon a zsidó közösségek tagjai együtt ünneplik meg, hogy megismerhetik a Tóra tanait (Mózes első öt könyvét), amely legszentebb vallási tanaik alapjául szolgál. A palesztinok támadásukat *al-Aksza Áradás* műveletnek nevezték el. Ennek keretében a palesztinok először körülbelül háromezer kezdetleges, házi készítésű rakétát lőttek ki Izraelre, majd ezt követően mintegy két-háromezer palesztin harcos törte át az Izrael által a Gázai övezet köré épített műszaki zárat bulldózerek és robbanószerkek, illetve egyéb eszközök segítségével. Ezután a palesztin fegyveresek amellest, hogy az útjukba eső laktanyákat és katonai támaszpontokat támadtak meg, számos zsidó telepre (úgynevezett kibucba) és településre hatoltak be, ahol rengeteg civil életét oltották ki, több, mint ezer fegyvertelen ember hunyt el az otthonában vagy menekülés közben. A támadó palesztin fegyveresek amellest, hogy különös kegyetlenséggel végeztek katonákkal és civilekkel egyaránt, több embert megkínóztak és számos nő vált szexuális erőszak áldozatává.²⁸ A Hamász harcosai több esetben is testkamerákkal, mobiltelefonokkal rögzítették, illetve esetenként meg is osztották tetteiket. A palesztinok a támadás során mintegy 240 túszt ejtettek, akik között a csecsemőktől kezdve az idősekig minden korosztály megtalálható volt. A 240

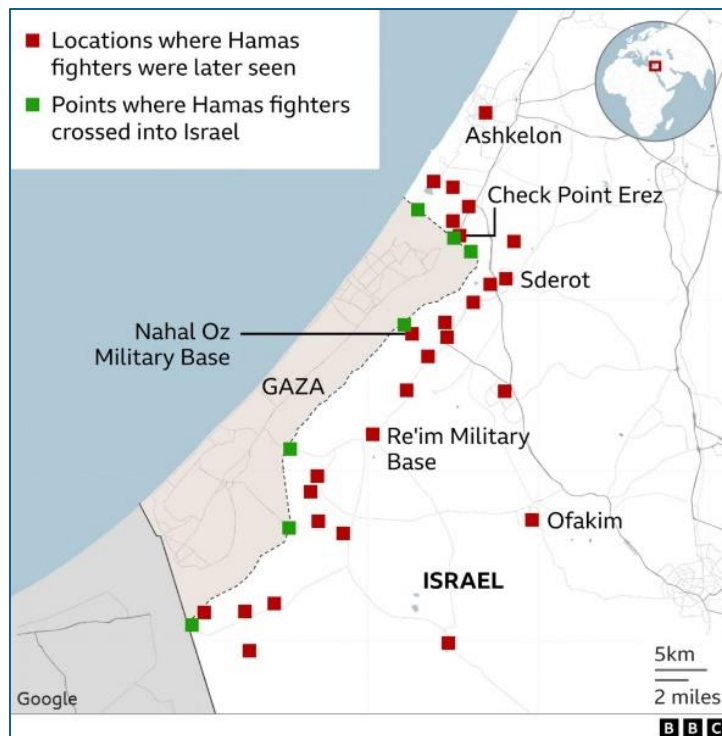
²⁸Human Rights Watch: Palestinian Armed Groups' October 7 Assault on Israel. 67. o. ([“I Can’t Erase All the Blood from My Mind”: Palestinian Armed Groups’ October 7 Assault on Israel | HRW](#) – letöltés dátuma: 2024.09.15.).

ember között nem csak izraeli állampolgárok voltak, az Egyesült Államok, Németország, Franciaország, Thaiföld, Argentína, Kanada, Nagy-Britannia, Oroszország és Ukrajna állampolgárai közül is elhurcoltak embereket a Hamász fegyveresei a Gázai övezetbe. Ezen államok közül számosan írták alá azt az ENSZ keretein belül megalkotott a túszejtés elleni nemzetközi egyezményt.²⁹ Többek között ebből kifolyólag ítélték el világszerte a Hamász támadását, köztük Orbán Viktor miniszterelnök, Joe Biden amerikai elnök, illetve az EU számos vezetője, és jelezték, hogy kiállnak Izrael mellett, és támogatják az önvédelemhez való jogát. António Guterres ENSZ-főtitkár diplomáciai erőfeszítést sürgetett annak érdekében, hogy ne terjedjen tovább a konfliktus. Irán, a Hezbollah, a Fatah és egyéb palesztin-párti entitások üdvözltek a Hamász lépését, mint a palesztinok önrendelkezési jogáért kiálló cselekedetet.

2.Helyszínek, ahol a Hamász fegyveresei betörték Izrael területére.³⁰

²⁹Egyesült Nemzetek Szervezete: Nemzetközi egyezmény a terrorizmus finanszírozásának visszaszorításáról. International Convention for the Suppression of the Financing of Terrorism. New York, 9 December 1996. No. 38349. Magyarországon kihirdette: 2002. évi LIX. törvény. 1. cikk. ([UNTC](#) – elérés dátuma: 2024.10.16.).

³⁰Helyszínek, ahol a Hamász fegyveresei betörték Izrael területére. (<https://www.bing.com/images/blob?bcid=RCVIMpLOEKYHI-8szZ17zAzqHWFs.....01> – elérés dátuma: 2024. 10. 18.).

3.2. Fegyveres támadásnak minősül-e a Hamász támadása?

3.2.1. *Hipotézisem ismertetése*

A következőkben megkísérlem bizonyítani vagy cáfolni azon hipotézisemet, miszerint „a Hamász 2023. október 7-én indított támadása, amely során betört Izrael állam területére és túsokat ejtett, valamint hurcolt el a Gázai övezetbe, Izrael állam elleni fegyveres támadásnak minősül.” Feltett szándékom, hogy a pro és kontra bizonyítékok gyűjtése során támaszkodjak a releváns szakirodalom mellett az Egyesült Nemzetek Szervezetének Alapokmányára, a Nemzetközi Bíróság és a Nemzetközi Büntetőbíróság állásfoglalására, a nemzetközi humanitárius jog releváns részeire, illetve a kapcsolódó szokásjogi normákra, amennyiben vannak ilyenek. Az említett források felhasználásával elkészített kutatás bemutatása előtt szeretném felhívni a figyelmet egy igencsak égető problémára. Ahhoz, hogy adekvát módon elemezhessek, hogy a Hamász fegyveres támadást intézett-e Izrael ellen, mindenekelőtt tisztáznunk kell a fegyveres támadás fogalmát. A probléma jelen esetben abból származik, hogy a nemzetközi humanitárius jog alapvető jogforrásainak számító dokumentumok nem fogalmaznak meg konkrét definíciót a fegyveres támadás kapcsán, holott számos helyen szó szerint említik a fegyveres támadást, ám meg nem magyarázzák, hogy mit is értenek pontosan alatta.

3.2.2. Az ENSZ Alapokmánya és a Nemzetközi Bíróság nézőpontja a fegyveres támadás fogalma kapcsán

A Hamász által Izrael ellen indított meglepetésszerű és korábban soha nem látott mértékű támadás kapcsán nem merülhetünk el a témában anélkül, hogy ne emelnénk ki az említett ENSZ Alapokmányának 51. cikkét, amely az ENSZ tagjainak egyéni vagy kollektív önvédelemhez való jogáról szól fegyveres támadás esetén. Az 51. cikk többek között kimondja, hogy *„a jelen Alapokmány egyetlen rendelkezése sem érinti az Egyesült Nemzetek valamelyik tagja ellen irányuló fegyveres támadás esetében az egyéni vagy kollektív önvédelem természetes jogát mindaddig, amíg a Biztonsági Tanács a nemzetközi béke és biztonság fenntartására szükséges rendszabályokat meg nem tette.”*³¹ Kiemelendő, hogy az ENSZ Alapokmány által az államok közötti konfliktusok meghatározására használt terminológiában jelentős különbségek figyelhetők meg, ha a különböző cikkek megfogalmazását vetjük össze. Az Alapokmány 39. cikke említi a béke veszélyeztetését, a béke megsértését, valamint az agressziót, melyek ellen kényszerítő intézkedéseket hozhat az ENSZ. Emellett az Alapokmány 2. cikkének 4. bekezdésében találkozhatunk az erőszakkal való fenyegetés, illetve az erőszak alkalmazásának jelenségével, melyekre a dokumentum szerint az erőszak alkalmazásának tilalmával lehet reagálni. Végül, de nem utolsósorban pedig az előbb idézett ENSZ Alapokmány 51. cikke említi a fegyveres támadás jelenségét, amely kapcsán felbukkan az önvédelem fogalma. A cikk szerint egy állam önvédelem céljából elkövetett erőszakhoz csak abban az esetben folyamodhat, ha őt fegyveres támadás éri. Az agresszió kapcsán elengedhetetlen megemlíteni az ENSZ Közgyűlésének 3374/1974-es határozatát,³² amely meghatározza, hogy az ENSZ Közgyűlése szerint mit takar az agresszió fogalma. A meghatározás szerint *„agressziónak minősül a fegyveres erő alkalmazása egy állam által egy másik állam szuverenitása, területi integritása vagy politikai függetlensége ellen, vagy bármely más, az Egyesült Nemzetek Alapokmányával összeegyeztethetetlen módon, a jelen meghatározásban foglaltak szerint”*. Az agresszió meghatározása kapcsán kiemelt jelentőségűnek tartok két dolgot, melyből az egyik, hogy csak

³¹Egyesült Nemzetek Szervezete Alapokmány VII. fejezet 51. cikk. UNTS No. 1. United Nations Charter. (1956. évi I. törvény az Egyesült Nemzetek Alapokmányának törvénybe iktatásáról - Hatályos Jogszabályok Gyűjteménye (jogtar.hu) – megtekintés dátuma: 2024.10.01.).

³²Egyesült Nemzetek Szervezete (1974) 3374. Közgyűlési határozat. United Nations General Assembly Resolution 3374 (1974). A/RES/3374 (XXX), New York, 10 December 1974. (A/RES/3374(XXX) (undocs.org) – elérés dátuma: 2024.10.20.).

szándékosan lehetséges agressziót elkövetni, a másik pedig, hogy a határozat fegyveres erő alkalmazásáról beszél, és nem fegyveres támadásról, ugyanis a fegyveres erő alkalmazása nem minden esetben éri el mértékét és súlyosságát tekintve azt a szintet, hogy fegyveres támadásnak lehessen tekinteni. Az agresszió fogalmát kimeríti az invázió, a katonai megszállás, az annektálás, a bombázás, valamint egy kikötő blokád alá vonása, támadás végrehajtása a fegyveres erők ellen, a más országban állomásoztatott fegyveres erők olyan módú használata, amely ellentétes az ott tartózkodásukat lehetővé tevő szerződéssel, a terület használatának engedélyezése egy állam számára fegyveres támadás megvalósításához, illetve a milíciák, fegyveres csoportok, zsoldosok vagy más irreguláris harcosok küldése. Szeretném hangsúlyozni, hogy az agresszió minden típusa fegyveres támadásnak minősülhet abban az esetben, ha teljesülnek azon bizonyos körülmények, amelyek a fegyveres támadás kritériumai. Ezen kívül fegyveres támadás esetén fontos kitétel, hogy csak állam követheti el, vagy a saját szervein (vagyis fegyveres erőin), vagy pedig más aktorokon keresztül, amennyiben magatartásuk az államnak tulajdonítható. Ebből következik tehát, hogy a közvetlen mellett megvalósulhat a közvetett fegyveres támadás is az ENSZ Közgyűlése szerint,³³ mégpedig a terület használatának engedélyezése által egy állam számára fegyveres támadás megvalósításához, illetve a milíciák, fegyveres csoportok, zsoldosok vagy más irreguláris harcosok küldése által. Kutatási hipotézisem igazolásában azonban ezen túl sem az ENSZ Alapokmány, sem más ENSZ által kiadott dokumentum sajnálatos módon nem nyújt adekvát segítséget, mivel egyik sem definiálja a fegyveres támadást. Lényegesnek tartom ugyanakkor kiemelni Oliver Corten állásfoglalását, aki szerint *„annak lehetőségét, hogy agresszornak minősítsünk egy olyan államot, amely más államok ellen fegyveres támadást végrehajtó magáncsoportokat bújtat vagy tűr meg, nem ismeri el sem a jogi szövegek, sem az állami gyakorlat, sem az ítélkezési gyakorlat.”*³⁴ A Nemzetközi Bíróság a Nicaragua kontra Egyesült Államok ügyben³⁵ (1986) pontosította az agresszió fogalmát, és kimondta, hogy nem minden erőszakos cselekmény minősül fegyveres támadásnak. Csak olyan mértékű erőszak és agresszió, amely kellően intenzív és súlyos, minősülhet annak, mint például nagy léptékű katonai invázió, bombázás vagy jelentős támadás szárazföldi erőkkel. A Nemzetközi Bíróság ezen állásfoglalásának hála közelebb kerülhetünk a fogalom tisztázásához, illetve ahhoz, hogy

³³ibid.

³⁴Corten, O. (2010) *The Law Against War*. 441. o. Oxford: Hart Publishing.

³⁵International Court of Justice (1984/1986) *Military and Paramilitary Activities in and against Nicaragua (Nicaragua v. United States of America)*, The Hague, 27 June 1986. ([070-19841126-JUD-01-00-EN.pdf \(icj-cij.org\)](https://www.icj-cij.org/doc/070-19841126-JUD-01-00-EN.pdf) - letöltés dátuma: 2024.10.07.).

eldönthessük, hogy jelen esetben alkalmazható-e a fegyveres támadás kifejezés a Hamász által Izrael ellen indított műveletre. Amennyiben a Nemzetközi Bíróság kellő intenzitásról és súlyosságról szóló kritériumát vesszük alapul, láthatjuk, hogy a Hamász korábban soha nem látott mértékű és intenzitású támadást indított, több helyen áttört egy hét méteres, automata gépfegyverekkel, aknákkal és őrtornyokkal megerősített műszaki zárat, több laktanya és katonai támaszpont ellen intézett támadást, mindemellett pedig védtelen településekre támadt, polgári épületek és fegyvertelen személyek elpusztítását vitte véghez, legalább 1000 civil halálát okozta, mindemellett pedig mintegy 240 túszt ejtett, cselekedetei során számos háborús bűntettet követve el. A támadás kellően súlyos voltát, amely ahhoz szükséges, hogy a Hamász által megvalósított műveletet fegyveres támadásnak lehessen minősíteni, igazolja az a tény is, hogy a (Hamász mércéjével mérve) nagymértékű szárazföldi offenzívát megelőzően mintegy 3000 rakétát lőttek ki Izraelre a Gázai övezetből. Jól látható tehát, hogy a megtámadott államot ért 3000 rakétával végzett rakétatámadás után szárazföldi offenzívát indítottak Izrael ellen, civil lakosságának egy részével végeztek, polgári infrastruktúrájában károk keletkeztek, izraeli és egyéb országok állampolgárait ejtették túsul, illetve ölték meg. A Nemzetközi Bíróság állásfoglalását szem előtt tartva, miszerint csak bizonyos kritériumoknak megfelelő erőszakos cselekedetek minősülnek fegyveres támadásnak, arra a következtetésre jutottam, hogy a Nemzetközi Bíróság álláspontját alapul véve minden bizonnyal fegyveres támadásnak számít a Hamász tárgyalt támadása.

3.2.3. A Római Statútum és a fegyveres támadás fogalma

Jelentőségéből kifolyólag szintén megkerülhetetlen az ENSZ diplomáciai konferenciája által 1998. július 17-én elfogadott Római Statútum³⁶, amely szerint „*a Nemzetközi Büntetőbíróság joghatósága a nemzetközi közösség egészét érintő legsúlyosabb bűntettekre korlátozódik. A Bíróság joghatósága a jelen Statútum szerint a következő bűntettekre terjed ki: a népiirtás bűntette; az emberiség elleni bűntettek; a háborús bűntettek; az agresszió bűntette.*” Meglátásom szerint a Hamász Izrael elleni támadása folytán legalább az utóbbi három bűntettet elkövette, ami szintén rendkívüli súllyal esik a latba amellet, hogy fegyveres támadás érte Izraelt. A következő soraimban szeretném az említett bűntettek közül az agresszió kapcsán bemutatni, hogy meglátásom szerint mely pontokban meríti ki a Hamász októberi támadása

³⁶United Nations Diplomatic Conference of Plenipotentiaries (1998) Rome Statute of the International Criminal Court 10.o. ([Rome Statute of the International Criminal Court \(icc-cpi.int\)](https://www.icc-cpi.int)) - hozzáférés dátuma: 2024.10.07.).

során végrehajtott cselekedeteinek sora az említett büntett kategóriáját. Fontosnak tartom felhívni a figyelmet arra, hogy agresszió esetén beszélhetünk állami felelősségi alakzatról, vagy nemzetközi büntetőjogi felelősségi (vagyis egyéni) alakzatról. A kettő közt jelentős különbségek léteznek, hisz az állami felelősségi alakzat esetében egyértelműen az állam az az aktor, amely agressziót követ el másokkal szemben, illetve őt terheli a felelősség is az agresszió megvalósulásáért. Ezzel szemben a nemzetközi büntetőjogi felelősségi alakzat esetében az agressziót elrendelő egyént terheli a felelősség, vagyis azon kormányzati és/vagy katonai vezetőket, akik elrendelik az agresszió elkövetését. Ebben az esetben az agresszió elkövetéséről döntést hozó egyének büntetőeljárás alá vonhatók, és személyes szankciókat, például börtönbüntetést kaphatnak (elég csak Vlagyimir Putyin esetére gondolnunk, aki ellen elfogatási parancs lépett életbe Ukrajna megtámadását követően és aki bizonyos országokban börtönbe kerülne). A következőkben fel kívánom sorolni azokat a büntetteket, amelyeket a nemzetközi jog, szakirodalmi források, nemzetközi emberi jogi szervezetek és egyéb források alapján a Hamász elkövetett. Mielőtt a Hamász által elkövetett agresszió taglalásába fognék, szeretném megemlíteni, hogy véleményem szerint az agresszió mellett háborús, illetve emberiesség elleni büntettek egész sorát is elkövette a Hamász, azonban jelen dolgozat fókuszja az agresszióra helyeződik, így ezzel kívánok foglalkozni. Lássuk hát, milye bizonyítékok állnak a rendelkezésünkre annak igazolásához, hogy a Hamász a Római Statútumban megfogalmazott büntettek közül az agresszió büntettét is elkövette. Az agresszió fogalmát az ENSZ Közgyűlésének 1974. évi 3314. számú határozatára támaszkodva tisztázta a 2010-ben, Kampalában megalkotott definíció. A 3314-es határozat szerint *„agressziónak minősül a fegyveres erő alkalmazása egy állam által egy másik állam szuverenitása, területi integritása vagy politikai függetlensége ellen, vagy bármely más, az Egyesült Nemzetek Alapokmányával összeegyeztethetetlen módon, a jelen meghatározásban foglaltak szerint.”*³⁷ A Kampalában megalkotott módosítás az érintett statútum 8/A cikkében definiálja az agressziót. Eszerint az agresszió bűncselekménye *„olyan agressziós cselekmény tervezése, előkészítése, megindítása vagy kivitelezése, amely jellegénél, súlyosságánál vagy kiterjedtségénél fogva az Egyesült Nemzetek Alapokmányának nyilvánvaló megsértését jelenti, olyan személy részéről, aki pozíciójánál fogva tényleges ellenőrzést gyakorol egy állam politikai vagy katonai akciója felett, vagy irányítja azt.”*³⁸ Az ENSZ Alapokmányának 2. cikkének 4. paragrafusa szerint az

³⁷United Nations General Assembly (1974) *Definition of Agression*. Decision No. 3314. 143. o. ([A RES 3314\(XXIX\)-EN.pdf](#) - letöltés dátuma: 2024.10.07.).

³⁸The African Court on Human and Peoples' Rights, the European Court of Human Rights and the Inter-American Court of Human Rights (2019) *Kampala Declaration*, Kampala. 8bis (1).

agresszió kógens módon tiltandó: „*A Szervezet összes tagjainak nemzetközi érintkezéseik során más Állam területi épsége, vagy politikai függetlensége ellen irányuló vagy az Egyesült Nemzetek céljaival össze nem férő bármely más módon nyilvánuló erőszakkal való fenyegetéstől vagy erőszak alkalmazásától tartózkodniuk kell.*” A határozat mellékletében olvashatjuk azon cselekvések listáját, amelyek kimerítik az agresszió büntettét. Ezek közül egyet különösen relevánsnak tartok a Hamász támadása kapcsán, mely *prima facie* agressziónak minősül és amelyet szeretnék idézni: „*Ha egy állam fegyveres bandákat, csoportokat, önkénteseket vagy zsoldosokat küld, vagy nevében küldenek egy másik állam ellen fegyveres cselekmények végrehajtására, melyek olyan súlyosak, hogy kimerítik a fentebb felsoroltakat, illetve ha komoly része van ebben.*” Az idézett esetnek annyiban van relevanciája a Hamász támadása kapcsán, hogy a szervezet fennmaradásához szükséges anyagi és fegyverzetbeli támogatásának túlnyomó részét Irán végzi, amely ezért lényegében irányítja a Hamászt. Jóllehet Irán nem ratifikálta, de mindezen tevékenysége szembemegy az 1996-ban megszületett nemzetközi egyezményrel a terrorizmus finanszírozásának visszaszorításáról, amelyet a Föld államainak döntő többsége támogatott, köztük Izrael is.³⁹ Adott tehát egy állam (Irán), amelynek az egyik legfőbb ellensége a térségben a megtámadott állam (Izrael), valamint adott egy fegyveres csoport (Hamász), amely Irán jóváhagyásával támadhatta meg Izraelt. Szeretném ugyanakkor felhívni a figyelmet arra, hogy Olivier Corten megfogalmazása szerint „*a jelenlegi nemzetközi jog szerint nem lehet önvédelemre hivatkozva erőszakot alkalmazni egy olyan állammal szemben, amely passzívan támogat magáncsoportokat egy fegyveres támadás végrehajtásában.*”⁴⁰ Izrael tehát nem alkalmazhat erőszakot Iránnal szemben az önvédelemre hivatkozva, csak mert az támogatja a Hamászt. Mielőtt mérleget vonnék, szeretném felhívni a figyelmet egy rendkívül lényeges összefüggésre a fegyveres támadás kapcsán. Habár egyszerű határincidensek nem minősülhetnek fegyveres támadásnak, annak ugyanis a bíróság álláspontja szerint csak súlyos, megfelelő fokú és hatású (*scale and effects*) fegyveres erőszak tekinthető, azonban „*a 2. cikk 4. bekezdés és az 51. cikk alkalmazási körének eltérése azzal a látszólag*

(KAMPALA DECLARATION - African Court on Human and Peoples' Rights (african-court.org – megtekintés dátuma: 2024.10.07.)

³⁹Egyesült Nemzetek Szervezete: Nemzetközi egyezmény a terrorizmus finanszírozásának visszaszorításáról. International Convention for the Suppression of the Financing of Terrorism. New York, 9 December 1996. No. 38349. 25. o. Magyarországon kihirdette: 2002. évi LIX. törvény. 1. cikk. (UNTC – elérés dátuma: 2024.10.16.).

⁴⁰Corten, O. (2010) *The Law Against War*. Oxford: Hart Publishing. 443. o. ([Olivier Corten, The Law Against War | European Journal of International Law | Oxford Academic \(oup.com\)](https://www.oxfordjournals.org/doi/full/10.1093/ejil/fkz001) – elérés dátuma: 2024.10.13.).

furcsa következménnyel jár, hogy egy ország területéről akár sorozatosan is el lehet követni erőszakos cselekményeket egy másik állam ellen, de a sérelmet szenvedett ország nem alkalmazhat önvédelmet, ha a támadások önmagukban nem olyan súlyúak, hogy elérjék a fegyveres támadás küszöbét. A kumulációs, vagyis az „események felhalmozódása” elmélet szerint azonban amennyiben ugyanabból a forrásból sorozatosan kisebb volumenű támadások érnek egy országot, akkor a támadásokat egységesen lehet szemlélni, és így együttes súlyuk már elérhet egy olyan szintet, amely ellen önvédelmet lehet gyakorolni. A Nemzetközi Bíróság ugyan kifejezetten soha nem fogadta el ezt az értelmezést, de ismételten utalt ennek lehetőségére.”⁴¹

Mint ismert, a Hamász számtalanszor indított kisebb-nagyobb támadásokat Izrael ellen, a határon áttörő szárazföldi támadások mellett rendszeres rakétatámadások, illetve esetenként öngyilkos merényletek formájában amellett, hogy az előző két intifádában is tevékenyen részt vett. Még ha csak és kizárólag a 2023. október hetedikén történt eseményekre fókuszálva egyesek nem hajlanának afelé, hogy fegyveres támadásnak minősítsék a Hamász által véghez vitt műveletet, az „események felhalmozódása” elmélet értelmében a sorozatos, kisebb támadások összessége is fegyveres támadásnak minősíti a Hamász Izraellel szemben végzett tevékenységét. Mindezeket számba véve arra a következtetésre jutottam, hogy a Hamász által végzett tevékenységek sora, amelyeket a 2023 októberében végrehajtott művelet égisze alatt hajtott végre, hogy elegendő bizonyítékul szolgál ahhoz, hogy igazolja, hogy a Hamász támadása fegyveres támadásnak minősíthető.

3.2.4. A nemzetközi szokásjog és a fegyveres támadás fogalma

A fentebb említett jogforrások mellett szeretnék néhány szót szólni arról, miképp viszonyul a nemzetközi szokásjog a fegyveres támadáshoz. A nemzetközi szokásjog értelmében egy állam szuverenitását, területi épségét vagy politikai függetlenségét sértő, kellő mértékű, jelentős és súlyos erőszakos cselekményeket takar. Az említett szokásjog szerint, ha jelentős fenyegetést jelent egy állam biztonságára nézve, akkor fegyveres támadásnak minősülhet a nem állami csoportok által elkövetett erőszak is az állami szintű katonai műveletek mellett. Látható tehát, hogy a szokásjog értelmében a nem állami szereplők, például terrorszervezetek, fegyveres felkelőként elismert csoportok, és más egyéb entitások által elkövetett agresszió is minősülhet

⁴¹Hoffmann, T. (2019) *Contra aggressionem? Az agresszió bűncselekményével kapcsolatos nemzetközi jogi dilemmák.* ([Hoffmann Tamás: Contra aggressionem? Az agresszió bűncselekményével kapcsolatos nemzetközi jogi dilemmák \(ÁJT, 2019/1., 36-68. o.\) | Szakcikk Adatbázis \(szakcikkadatbazis.hu\)](#) – elérés dátuma: 2024.10.07.) (ÁJT, 2019/1., 36-68. o.).

fegyveres támadásnak. Ebből kifolyólag úgy vélekedem, hogy a Hamász 2023. október hetedikén véghez vitt támadása Izrael ellen fegyveres támadásnak minősül mind az ENSZ Alapokmányának, illetve 3314. határozatának értelmében, mind a Nemzetközi Bíróság, illetve a Nemzetközi Büntetőbíróság jogértelmezésének fényében, valamint a nemzetközi szokásjog mércéje szerint is. Mindezt figyelembe véve úgy gondolom, hogy a hipotézisem helytállóan bizonyult, miszerint „a Hamász 2023. október 7-én indított támadása, amely során betört Izrael állam területére és túsokat ejtett, valamint hurcolt el a Gázai övezetbe, Izrael állam elleni fegyveres támadásnak minősül”.

4. ÖNVÉDELEM VAGY MEGSZÁLLÁS?

4.1. Hipotézisem ismertetése

Dolgozatom következő fejezetében arra a kutatási kérdésemre kívánom megtalálni a választ, miszerint „Ténylegesen önvédelmi jogával élve folyamodik-e erőszakhoz Izrael állam a Gázai övezetben a Hamász terrorszervezettel szemben, vagy az övezet megszállásának céljával harcol?” Jelen kérdés megválaszolásához fontosnak vélem tisztázni, hogy miképpen definiálható az önvédelemhez való jog, mit jelent a megszállás fogalma, valamint mit takar a szükségesség és arányosság elve. Ezen fogalmak tisztázásához segítségül kívánom hívni az ENSZ Alapokmánya mellett a Nemzetközi Bíróság, valamint a Nemzetköz Büntetőbíróság állásfoglalását a témával kapcsolatban, emellett pedig a releváns szakirodalom, illetve a nemzetközi szokásjogi normák felhasználásával kívánok véleményt alkotni. Az ENSZ 1945-ben bekövetkezett létrejötte, valamint annak Alapokmányának ez évi megszületése óta evidencia, hogy amennyiben fegyveres támadás éri az ENSZ valamely tagját, úgy fegyveres támadást elszenvedő tagállamnak joga van az önvédelemhez. Az erre vonatkozó passzusokat az Egyesült Nemzetek Szervezetének Alapokmányában találjuk a VII. fejezet 51. cikkében, mely szerint: *„A jelen Alapokmány egyetlen rendelkezése sem érinti az Egyesült Nemzetek valamelyik tagja ellen irányuló fegyveres támadás esetében az egyéni vagy kollektív önvédelem természetes jogát mindaddig, amíg a Biztonsági Tanács a nemzetközi béke és biztonság fenntartására szükséges rendszabályokat meg nem tette. A tagok az önvédelem e jogának gyakorlása során foganatosított rendszabályaikat azonnal a Biztonsági Tanács tudomására tartoznak hozni és ezek a rendszabályok semmiképpen sem érintik a Biztonsági Tanácsnak a jelen Alapokmány értelmében fennálló hatáskörét és kötelességét abban a tekintetben, hogy a nemzetközi béke és biztonság fenntartása vagy helyreállítása végett az általa szükségesnek*

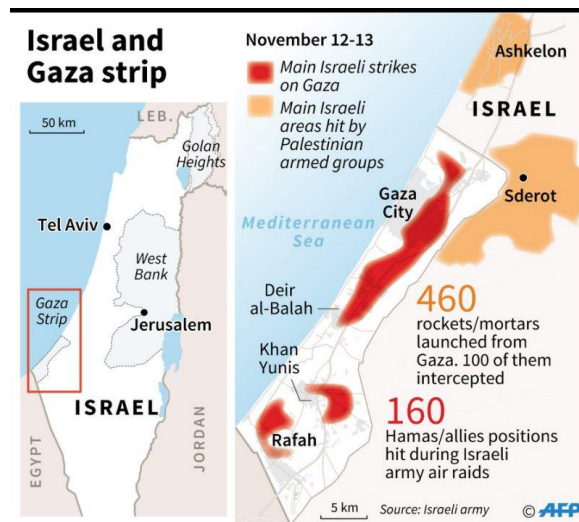
tartott intézkedéseket bármikor megtegye.”⁴² Az idézett cikk kijelenti, hogy fegyveres támadás esetén van joga az adott államnak az önvédelemhez való jogával élni, dolgozatom előző fejeztében pedig arra a konklúzióra jutottam, hogy a Hamász 2023. október 7-én indított támadása, amely során betört Izrael állam területére és túszoikat ejtett, valamint hurcolt el a Gázai övezetbe, Izrael állam elleni fegyveres támadásnak minősül. Ennek fényében az 51. cikkben foglaltakból világosan következik, hogy a fegyveres támadást elszenvedő Izraelnek joga van egyéni vagy kollektív önvédelemhez folyamodni, ám kérdéses, hogy esetünkben Izraelnek a támadás megtörténte óta végrehajtott cselekedetei valóban még az önvédelem kategóriájába tartoznak-e, vagy pedig már megszállásnak tekinthető a gázai övezetben véghez vitt harci cselekményeinek összessége.

Először is össze kívánom foglalni, hogy a Hamász általi fegyveres támadásra Izrael miképp reagált. Az ország miniszterelnöke, Benjamin Netanjahu bejelentette, hogy országa hadban áll, illetve a kormány szükségállapotot hirdetett. Ezt követően a rendvédelmi szervek és az IDF összehangolt akcióival Izrael kiszorította a területéről az iszlamista harcosokat, akik túszaikkal együtt a gázai övezetbe tértek vissza, ahol a Hamász fegyveresei számos esetben civil épületekben vagy a föld alatt rejtőzve várták Izrael reakcióját. A zsidó állam válasza nem késett meg, kezdetét vette a „Vaskardok” elnevezésű ellentámadás, amely során Izrael számos olyan célpont ellen intézett repülőivel légicsapást, illetve indított rakétatámadást, amely a Hamász által létrehozott hálózat része volt.

3. A Hamász Izraelre mért csapásai, valamint Izrael a Hamászra mért csapásai.⁴³

⁴² Egyesült Nemzetek Szervezete Alapokmány VII. Fejezet (*Eljárás a béke veszélyeztetése, a béke megszegése és támadó cselekmények esetében*), 51-es cikk. ([1956. évi I. törvény az Egyesült Nemzetek Alapokmányának törvénybe iktatásáról - Hatályos Jogszabályok Gyűjteménye \(jogtar.hu\)](#) – elérés dátuma: 2024.10.07.)

⁴³A Hamász Izraelre mért csapásai, valamint Izrael a Hamászra mért csapásai. (<https://www.bing.com/images/blob?bcid=RNN2OWwuHaYHI-8szZ17zAzqHWFs.....70> – elérés dátuma: 2024.10.18.)

Fontosnak tartom kiemelni, hogy az övezet, ahonnan a Hamász támadása érkezett, Izraeltól függ az áram-, a gáz-, valamint a vízellátás szempontjából is. Az Izrael által terrorszervezetként nyilvántartott Hamász számára kritikus infrastruktúrát támadta az izraeli haderő, azonban ez rendkívüli nemzetközi visszhangot keltett, a Hamász ugyanis számos esetben civil célpontok (kórházak, iskolák, mecsetek, lakóházak) alatt vagy azokban hozta létre a maga létesítményeit, így az izraeliek számos esetben támadták a fentebb felsorolt intézményeket is, arra hivatkozva, hogy a Hamász bázisait támadják, ez pedig hatalmas felháborodást váltott ki azok körében, akik ebben Izrael civil, palesztin lakosság elleni agresszióját vélték felfedezni.⁴⁴ Ezen a ponton szeretném idézni Nagyné Rózsa Erzsébet Közel-Kelet szakértőt, aki feltette a kérdést: „*a kétharmad Budapestre bezárt két és fél millió palesztinból, amikor véget érnek majd a harci cselekmények, vajon hány marad életben?*”⁴⁵ Többhetes légi előkészítés után Izrael szárazföldi offenzívát indított a gázai övezetben, amelynek légterét, felségvizeit, valamint határátkelőhelyeit lezárva tartja évtizedek óta. A szárazföldi csapatok megindulását megelőző tűzérségi támadások számos lakóépületet döntöttek romba, már ekkor kimagasló volt a megsemmisült vagy károsult nem katonai infrastruktúra mértéke. Az offenzíva bejelentett célja a Hamász teljes megsemmisítése volt. Az IDF 2023 októberének végén benyomult a gázai övezetbe és megkezdte a Hamász felszámolását, amely során számos a Hamász által használt alagutat tártak fel, fegyverraktárakat és parancsnoki központokat semmisítettek meg, illetve a Hamász katonai szárnyának tagjait kezdték likvidálni. Fontosnak tartom kiemelni, hogy a Vaskardok művelet megkezdése előtt az ENSZ idézett 51. cikkének megfelelően Izrael

⁴⁴Ker-Lindsay, J. (2024) ISRAEL: A Gaza Genocide?

(<https://youtu.be/484XEBLsbQo?si=vaGp1Z8VhjkLB8i3> – elérés dátuma: 2024.10.15.).

⁴⁵Izrael támadásban: nincs hova menekülni? – N. Rózsa Erzsébet (<https://youtu.be/IezqXa1iSCM> - elérés dátuma: 2024.10.12.)

értésítette az ENSZ Biztonsági Tanácsát azon szándékáról, hogy önvédelmi céllal kíván erőszakot alkalmazni a gázai övezetben. Az ENSZ BT-hez intézett bejelentés szerint Izrael „minden szükséges módon fellép, hogy megvédje állampolgárait és szuverenitását a Gázai övezetből kiinduló folyamatos terrortámadásokkal szemben.” Itt szeretném kiemelni, hogy a Hamász vezette támadásokkal és Izrael válaszával kapcsolatban a Biztonsági Tanácsban terjesztett eredeti határozattervezeteket az Egyesült Államok megvétózta, mivel azok nem erősítették meg Izrael önvédelemhez való jogát.⁴⁶ Látható tehát, hogy Izrael és szövetségesei (melyek közül a legfontosabb kétségtelenül az Egyesült Államok) meg van győződve arról, hogy Izraelnek jogában áll önvédelme érdekében erőszakot alkalmazni.

4.2. Van-e joga önvédelemhez annak, akit az általa megszállt területről ér fegyveres támadás?

Azonban felmerül a kérdés, hogy mi történik akkor, ha valóban fegyveres támadás éri Izraelt, azonban nem egy másik szuverén állam területéről, hanem egy olyan területről, amelyet a megtámadott fél (vagyis Izrael) tart megszállás alatt. Ebben az esetben is ugyanúgy joga lenne az önvédelemből alkalmazott erőszakhoz folyamodni Izraelnek? A kérdés megválaszolásához szeretném segítségül hívni többek között a Nemzetközi Bíróság tanácsadó véleményét,⁴⁷ amely szerint abból kifolyólag, hogy Izrael nem azt állította, hogy az őt ért fegyveres támadás egy idegen állam támadása, valamint mivel a támadások egy a Bíróság szerint Izrael által ellenőrzött területről (vagyis megszállt területről) indultak, az ENSZ Alapokmány VII. fejezetének 51. cikkében foglaltak nem alkalmazhatóak jelen esetben. Ennek megfelelően a 2023-ban kirobbant gázai konfliktus kapcsán a Bíróság arra a következtetésre jutott, hogy Izraelnek nem áll jogában önvédelmi céllal erőszakot alkalmazni azon támadásokkal szemben, amelyek Ciszjordániából vagy Gázából indulnak. A Nemzetközi Bíróság ezen véleménye azt feltételezi, hogy a gázai övezet izraeli megszállás alatt állt a támadás bekövetkeztekor, ebből kifolyólag pedig nincs joga az innen (akár a Hamász által) indított támadásokkal szemben védekeznie. Amint azt már dolgozatom egyik előző fejezetében említette, a Hágai Egyezmények 42. cikkében található

⁴⁶Heinze E. A. (2024) International Law, Self-Defense, and the Israel-Hamas Conflict International Law, Self-Defense, and the Israel-Hamas Conflict. The US Army War College, Quarterly, *Parameters*. 73. o. ([International Law Self-Defense and the Israel-Hamas Conflict.pdf](#) – letöltés dátuma: 2024.09.15.).

⁴⁷Legal Consequences of the Construction of a Wall in the Occupied Palestinian Territory, Advisory Opinion, The Hague, 9 July 2004, ICJ Rep. 131, para. 138.

pontos útmutatás arra vonatkozóan, hogy mi minősül katonai megszállásnak: „A terület akkor tekinthető megszálltnak, ha az ellenséges hadsereg fennhatósága alá került. A megszállás csak arra a területre terjed ki, ahol az ilyen hatalmat megállapították és gyakorolni lehet.”⁴⁸ Shane Darcy és John Reynolds tanulmányukban a következőket írják: „amíg a terület egésze a megszálló hatalmában és ellenőrzése alatt áll, és amíg ez utóbbi képes arra, hogy akaratát ésszerű időn belül a területen mindenütt érvényre juttassa, addig a katonai megszállás jogi szempontból fennáll.”⁴⁹ Véleményem szerint dolgozatomban azon fejezetében, melyben többek között a Hamász szervezeti felépítését taglaltam, sikerült szemléltetnem, hogy az iszlamista szervezet politikai szárnya mellett igen jelentős a szervezet katonai szárnya is, amely jól felszerelt és számos egységből áll, emellett pedig 18 éve irányítja a gázai övezetet, ahonnan 2005-ben már kivonult az izraeli hadsereg. Jóllehet az övezet határait, felségvizeit, valamint légterét ellenőrzi az izraeli hadsereg, azonban az övezeten belül a szárazföldön (valamint a rendkívül kiterjedt alagútszisztemnek köszönhetően a föld alatt is) Hamász fegyveresei rendelkeznek katonai fennhatósággal. Ebből következőleg nem beszélhetünk megszállásról a szó Darcy és Reynolds által megalkotott definíciója szerint, hiszen nem teljesül az a kitétel, mely szerint „a terület egésze a megszálló hatalmában és ellenőrzése alatt áll”, hisz a gázai övezet a Hamász ellenőrzése alatt állt. Itt szeretnék helyet adni N. Rózsa Erzsébet Közel-Kelet szakértő állásfoglalásának, miszerint „a gázai övezet nem megszállt terület, hiszen 2005-ben kivonták innen a telepeseket és katonákat.”⁵⁰ Mindemellett a Hágai Egyezmények szerinti megfogalmazásban leírtak sem teljesülnek ahhoz, hogy Izrael által megszálltnak lehessen tekinteni a gázai övezetet, ugyanis nem került az IDF fennhatósága alá, abból kifolyólag, hogy az onnan 2005-ben kivonult és a Vaskardok művelet kezdete óta tartózkodik csak újra hosszabb ideje ott, vagyis a támadás időpontjában nem volt a fennhatósága alatt a gázai övezet, amely ebből kifolyólag nem tekinthető megszálltnak. Mindemellett szeretném megemlíteni Marten Zwanenburg gondolatát, mely szerint „annak meghatározására, hogy egy invázió mikor válik megszállássá, az 1907. évi Hágai Szabályzat 42. cikkében meghatározott egyetlen teszt az

⁴⁸Hague Convention (1899) Article 42. UNTS No. 225. The Hague, 29 July 1899. [IHL Treaties - Hague Convention \(II\) on the Laws and Customs of War on Land, 1899 - Regulations: Art. 42 \(icrc.org\)](#) – elérés dátuma: 2024.10.07.).

⁴⁹Darcy, S. - Reynolds, J. (2010) An Enduring Occupation: The Status of the Gaza Strip from the Perspective of International Humanitarian Law. *Journal of Conflict & Security Law* Oxford University Press 222. o. ([An Enduring Occupation -The Status of the Gaza Strip.pdf](#) - letöltés dátuma: 2024.09.15.).

⁵⁰A Hamász öngyilkos háborúja – N. Rózsa Erzsébet, Inforádió, Aréna (<https://youtu.be/5aaAMgkhO40?si=wLksNKFF448Ft6hM>, elérés dátuma: 2024.10.12.)

irányadó,” ebből kifolyólag pedig Zwanenberg elutasítja a Pictet-elméletet, amelyet Jean S. Pictet fogalmazott meg az ICRC Genfi Egyezményekhez fűzött kommentárjában, és amely azt vallja, hogy az invázió és a megszállás között nincs köztes szakasz, és hogy a megszállási jog bizonyos rendelkezései már az invázió során is alkalmazandók.⁵¹ Zwanenburg gondolatai megerősítik azt az álláspontot, mely szerint az invázió és a megszállás között fennáll egy köztes szakasz, ebből kifolyólag sem léphetett tehát Izrael még a megszállás szakaszába. Véleményem szerint sokkal közelebb áll a valósághoz az a megállapítás, miszerint Izrael megszállás helyett blokádnál tartotta a gázai övezetet a támadás időpontjában, hisz közös határukön létesítette a már többször említett kerítést, emellett lezárva tartotta a határátkelőhelyeket, ellenőrizte az övezet légtérét, valamint vizeit, azonban be nem hatolt az övezetbe, ott teljes körű kontrollt nem gyakorolt, már csak a Hamász jelenlétéből fakadóan sem. Meglátásom szerint ezen tények ismeretében megkockáztatható, hogy a Nemzetközi Bíróság tanácsadó véleményével⁵² ellentétben nem számít megszállt területnek a gázai övezet a támadás időpontjában, ebből kifolyólag pedig invalid az az érvelés, miszerint nincs joga Izraelnek az önvédelemhez az innen érkező támadásokkal szemben.

Azonban, ha az őt ért fegyveres támadás kapcsán megilleti az önvédelemhez való jog Izraelt az 51-es cikknek megfelelően, akkor miképp védheti meg önmagát úgy, hogy a védekezése közben alkalmazott intézkedései ne változtassák önvédelmi harcát megszállássá? Vajon a Benjamin Netanjahu által tett ígéret, vagyis a „minden szükséges módon történő fellépés” összeegyeztethető-e az önvédelmi céllal alkalmazott erőszakkal, valamint azokkal a kötelezettségekkel, amelyek Izrael, mint hadviselő fél, illetve állam felé fennállnak? A következő sorokban erre szeretnék választ találni. Tekintve, hogy a Hamász támadása rendkívüli mértékű és intenzitású volt, valamint kivételesen nagy károkat okozott, Izrael számára jelentős fenyegetést jelent a Hamász, amely támadása során mind háborús bűntetteket, mind emberiség elleni bűntetteket, mind pedig az agresszió bűntettét elkövette, ennek megfelelően pedig az Izrael által önvédelmi céllal alkalmazott erőszak mértékének arányosnak kell lennie a fenyegetéssel, azonban ezen erőszak csak és kizárólag oly módon alkalmazható, hogy Izrael eleget tegyen nemzetközi kötelezettségvállalásainak, betartsa a humanitárius jog vonatkozó részeit. Szeretném kiemelni, hogy bár fegyveres konfliktus esetén sajnálatos módon

⁵¹Zwanenburg, M. (2012) *Is the law of occupation applicable to the invasion phase?* 150. o. ([Scopus - Document details - Is the law of occupation applicable to the invasion phase? | Signed in](#) – elérés dátuma: 2024. 10. 12.).

⁵²Legal Consequences of the Construction of a Wall in the Occupied Palestinian Territory, Advisory Opinion, The Hague, 9 July 2004, ICJ Rep. 131, para. 138.

mindig sérülnek az emberi jogok, Izraelnek kötelessége minden erejével törekedni arra, hogy a jogsértésekből a lehető legkevesebb forduljon elő, a lehető legkisebb mértékben. Elengedhetetlennek tartom kiemelni, hogy az Izrael által fogantatosított önvédelmi intézkedések teljességgel tükrözik a kormány azon szándékát, hogy teljesen felszámolja a Hamászt. A nemzetközi jog nem tiltja kifejezetten az erőszak alkalmazását egy olyan szervezet felszámolására, mint a Hamász, amelyet Izrael, az Egyesült Államok és számos más ország terrorista csoportnak tekint.⁵³ Mindemellett fontosnak tartom kiemelni, hogy a Hamász katonai képességei (függetlenül attól, hogy terrrorszervezetnek tekinti-e valaki, vagy sem) oly mértékűek, hogy az lehetővé teszi egy állam fegyveres megtámadását, tehát ezen okból kifolyólag is jogában áll az 51. cikkben foglalt önvédelemhez.

4.3. A szükségesség és arányosság elve

Ahhoz, hogy megállapíthassuk, hogy Izrael ténylegesen önvédelmi jogával élve alkalmaz-e erőszakot a Hamással szemben, szeretném kiemelni a szükségesség és arányosság elvének kiemelt fontosságát.⁵⁴ A szükségesség és arányosság elve szerint az önvédelem során alkalmazott erőszak nem lehet nagyobb mértékű, mint ami feltétlenül szükséges a fenyegetéssel szembeni védelem kialakításához, a támadás volumenével arányosnak kell lennie a védekezésnek.⁵⁵ Ebből az elvből kifolyólag Izrael mozgástere igen nagy, hiszen, ahogyan azt már korábban részletesen leírtam, a Hamász támadása mértékét, intenzitását, súlyosságát tekintve egyaránt soha nem látott mértékű volt, ennek folyamán pedig a Hamász jelentette fenyegetés elhárítására is nagy erőfeszítéseket kell tennie Izraelnek. Fontosnak tartom kiemelni, hogy a szükségesség és arányosság elvének értelmében nem alkalmazható olyan módon és mértékben erőszak, amely nem feltétlenül szükséges vagy nem bizonyított a hatékonysága a fenyegetés semlegesítése kapcsán. Mivel a Hamász narratívája szerint Izraelt meg kell semmisíteni, hogy létrejöhessen a valódi és teljes palesztin állam, számos olyan

⁵³Scheffer, D. J. (2023) *What International Law Has to Say About the Israel-Hamas War*. ([What International Law Has to Say About the Israel-Hamas War | Council on Foreign Relations \(cfr.org\)](#)) – elérés dátuma: 2024.10.07.).

⁵⁴Heinze E. A. (2024) *International Law, Self-Defense, and the Israel-Hamas Conflict*. The US Army War College, Quarterly, *Parameters*. 73. o. ([International Law Self-Defense and the Israel-Hamas Conflict.pdf](#)) – letöltés dátuma: 2024.09.15.).

⁵⁵Gardam, J. (2004) *Necessity, Proportionality and the Use of Force by States*. Cambridge University Press, Cambridge. 6-8. o. ([Necessity, Proportionality and the Use of Force by States \(cambridge.org\)](#)) – letöltés dátuma: 2024.10.16.).

kijelentést tett a szervezet, mely szerint az október hetedikéi példátlan támadás csak a kezdet és számos hasonló fegyveres támadást terveznek indítani Izrael ellen, céljaikból kiindulva egészen annak megsemmisüléséig. Izrael számára tehát nem elég kiszorítania a területéről az iszlamista fegyvereseket, valamint kiszabadítani a túsokat, hanem fel kell számolnia a Hamászt, mint fegyveres szervezetet, hiszen amíg az létezik, addig céljainak megfelelően Izrael elpusztításán fog munkálkodni. Ennek megfelelően a szükséges és arányos önvédelem intervallumán belül helyezkedik el a Hamász katonai szárnyának megsemmisítése azonban a kormány azon vállalása, miszerint teljesen meg fogják semmisíteni a Hamászt, nem. Azonban közel sem biztos, hogy erre Izrael hadereje a gyakorlatban képes lehet, hisz ahogy Henry Kissinger mondta: „*A gerilla akkor nyer, ha nem veszít. A hagyományos hadsereg veszít, ha nem győz.*” Ahhoz azonban, hogy az izraeli haderő győzedelmeskedjen, a gázai övezetben meg kell szüntetnie a Hamász fennhatóságát, illetve ellenőrzése alá kell vonnia a területet. A szükségesség és arányosság elve kapcsán a korábban már idézett Olivier Corten kifejti, hogy „*a szükségesség kritériumát nem szabad túl szűken értelmezni.*”⁵⁶ Meglátásom szerint ezzel azt sugallja, hogy a megtámadott államnak jelentős mozgástere van az önvédelem gyakorlati megvalósítása során, azonban ez veszélyesen szélesre tárja az önvédelemre hivatkozva felhasználható eszközök spektrumát.⁵⁷ Azonban szintén Corten fogalmazta meg azt a korábban idézett elképzelést, miszerint „a jelenlegi nemzetközi jog szerint nem lehet önvédelemre hivatkozva erőszakot alkalmazni egy olyan állammal szemben, amely passzívan támogat magáncsoportokat egy fegyveres támadás végrehajtásában.” Ennek fényében szeretném ismét hangsúlyozni, hogy Izrael csak és kizárólag a Hamász ellen alkalmazhat önvédelmi jogával élve erőszakot, Iránnal szemben, mint passzív támogató, nem teheti ezt meg. Izrael csak és kizárólag olyan cselekedeteket vihet véghez, amelyek közvetlen katonai előnyhöz juttatják, illetve elősegítik a Hamász jelentette fenyegetés elhárítását. Jelen helyzetben az IDF-et katonai előnyhöz juttatja az, ha a vizet, gázt, áramot, egyéb szállítmányokat nem engedik be a gázai övezetbe, hisz a Hamásznak csak korlátozott mennyiségben állhatnak rendelkezésre tartalékok, ebből kifolyólag pedig folyamatosan gyengül. Tragikusnak tartom ugyanakkor, hogy az itt élő palesztin civilek számára nincsenek biztosítva az alapvető szükségleteket kielégítő termékek, azonban sok esetben ez már az Izrael által felállított blokád előtt is így volt az övezet számos részén, így teljességgel nem tehető Izrael felelőssé ezért, habár részleges felelőssége

⁵⁶Corten, O. (2010) *The Law Against War*. Oxford: Hart Publishing. 473. o. ([Olivier Corten, The Law Against War | European Journal of International Law | Oxford Academic \(oup.com\)](#) – elérés dátuma: 2024.10.13.).

⁵⁷ibid, 460. o.

vitathatatlan, ahogyan az is, hogy ezzel megszegi a IV. Genfi Egyezményt. Ezen túl Palesztina a Római Statútumnak is részes állama, Izrael ezzel szemben nem. Ettől függetlenül a Nemzetközi Büntetőbíróság is vizsgálni fogja Izrael katonai akcióit a gázai övezetben, amelyet a bíróság egy részes állam, vagyis Palesztina területeként tart számon.⁵⁸ Izrael rendszeresen bombázza a Hamász működtette létesítménynek vélt célpontokat a Gázai övezetben, több mint 6000 bombát dobtak már le ezekre. A támadások előtt a hadsereg szórólapokon, SMS-ben és televíziós, vagy rádióadásokon keresztül figyelmezteti a lakosságot, hogy vonuljon ki a támadás helyszínéről a saját épsége érdekében, Izrael ezzel is eleget kíván tenni a humanitárius jogban foglaltaknak és minimalizálni a civil áldozatok számát. Ezen szándéka azonban nem tud maradéktalanul teljesülni, ugyanis a Vaskardok művelet megindításától számítva 2024 szeptemberéig „a gázai egészségügyi minisztérium szerint közel 42 000 palesztin halt meg Gázában, többségükben nők és gyermekek. A minisztérium szerint az éhezés, a betegségek, a fertőzések és a fertőzések miatt meghaltak száma ennél magasabb lehet.”⁵⁹ Emellett a mintegy kétmillió fős lakosság szinte egészét arra utasította az IDF, hogy hagyja el lakóhelyét a Hamász elleni csapásokat megelőzően, ebből kifolyólag pedig a gázai övezet szinte teljes egésze a teljes terület mintegy három százalékán zsúfolódik össze, amiből világosan látszik, hogy óriási humanitárius katasztrófát eredményez a Hamász és Izrael közötti harc.⁶⁰ A fentiek ismeretében Izraelnek az őt ért fegyveres támadás következtében joga van az ENSZ Alapokmány 51. cikkében foglalt önvédelemhez való jogával élni. Izrael önvédelmet gyakorolva üzte ki a Hamász vezette iszlamista harcosokat saját területéről, illetve önvédelmet gyakorolva mér csapást a Hamász létesítményeire a gázai övezetben. A Hamász jelentette fenyegetés mértékéből kiindulva véleményem szerint Izrael nem teheti meg, hogy nem semlegesíti a Hamász katonai szárnyát, ezért nem lanyhulhat a katonai műveleteinek intenzitása, amíg a szervezetet ezen részét fel nem számolja. Ebből következik, hogy Izraelnek minden olyan eszközt fel kell használnia az őt fenyegető veszély elhárítására, amelyet a nemzetközi vállalásai, valamint a nemzetközi jog lehetővé tesz számára, azonban semmiképp nem gondolom, hogy a kirívóan nagy számú (egyáltalán bármennyi) civil halálának okozása bármilyen helyzetben is indokolt lenne. Ugyanakkor fontos megjegyezni, hogy Izrael felszólítja a lakosságot a távozásra támadásai előtt, illetve kiemelt jelentőségű tény, hogy a Hamász előszeretettel rendez be a

⁵⁸[The States Parties to the Rome Statute | International Criminal Court \(icc-cpi.int\)](https://www.icc-cpi.int/).

⁵⁹Van Esweld, B. (2024) Israel/Palestine: A Year of Horror ([Israel/Palestine: A Year of Horror | Human Rights Watch \(hrw.org\)](https://www.hrw.org/)) – elérés dátuma: 2024.10.07.).

⁶⁰Ker-Lindsay, J. (2024) GAZA: Israel's Unwinnable War (https://youtu.be/QkgGP6AWWOc?si=eYYmqKSA2tX_-krg) – elérés dátuma: 2024.10.15.).

maga állásait iskolákban, kórházakban, családok lakóhelyei között vagy mindezek alatt, éppen azzal a céllal, hogy ha Izrael semlegesíteni kívánja őket, akkor ahhoz el kelljen pusztítani az említett iskolákat, kórházakat, civil épületeket. A Hamász tehát kihasználva a fegyvertelen lakosságot, élő pajzsként használja a civileket az izraeli csapásokkal szemben, amely minden létező norma és szabályrendszer szerint súlyosan elítélendő. Ilyen esetben a közvetlen katonai előny megszerzése lehetetlenné válik anélkül, hogy ne érnék a civil lakosságot veszteségek, azonban minden esetben törekedni kell ezek minimalizálására a III. és IV. Genfi Egyezménynek megfelelően.⁶¹ Jelen esetben azonban ezt nem tartom minden esetben kivitelezhetőnek, hiszen a Hamász tudatosan törekszik arra, hogy fedezékként használja a fegyvertelen lakosságot a már említett módokon, ezáltal pedig rákényszeríti Izraelt az egyezmények megszegésének számító magatartásra. A fent leírtak ismeretében véleményem szerint Izrael az ENSZ Alapokmányban foglaltaknak lehetőségeihez mérten megfelelően jár el, az általa alkalmazott erőszak bizonyítható és bizonyított módon önvédelmi céllal kerül alkalmazásra. Mindemellett világosan látszik, hogy a szükségesség és arányosság elvének betartására törekszik az izraeli fél, mind a nemzetközi segélyszállítmányok beengedése, mind az előzetes figyelmeztetések révén. Ugyanakkor a háborúval járó magas civil áldozatok száma azt mutatja, hogy Izrael nem rendeli (teljesen) alá saját katonai céljait a civilek védelmének, amely minimum tragikus következményekkel jár. Mindemellett megjegyezném, hogy *„a gázai övezetbe eljuttatott pénzbeli segélyek nagy részét a Hamász alagutak ásására használja fel* (viszonyításképp szeretném jelezni, hogy 200 méternyi alagút kiásása mintegy 3 millió dollárt emészt fel a beérkező segélyekből).”⁶²

4.4. Az időbeliség elve

A teljességre törekedve mindenképp meg kell említenem az időbeliség elvét, amely a nemzetközi jog szerint szintén követendő, ha egy állam az önvédelemhez való jogával kíván

⁶¹1954. évi 32. törvényerejű rendelet a háború áldozatainak védelmére vonatkozóan Genfben, az 1949. évi augusztus hó 12. napján kelt nemzetközi egyezményeknek a Magyar Népköztársaságban való törvényerejéről. The Geneva Conventions of 12th August 1949. UNTS No. 970-973. ([1954. évi 32. törvényerejű rendelet a háború áldozatainak védelmére vonatkozóan Genfben, az 1949. évi augusztus hó 12. napján kelt nemzetközi egyezményeknek a Magyar Népköztársaságban való törvényerejéről - Hatályos Jogszabályok Gyűjteménye \(jogtar.hu\)](#) – elérés dátuma: 2024. 10.07.).

⁶²Resperger, I. (2023) Gázai offenzíva? Kockázatok és következmények. InfoRádió, Aréna (<https://youtu.be/ZYdIqoE9uM8?si=bjwcWzHP9rzE5d7Y> - elérés dátuma: 2024.10.12.).

élni. Ezen elv is azt hivatott biztosítani, hogy az államok ne folyamodjanak indokolatlanul erőszakhoz, ugyanakkor megadja nekik a lehetőséget, hogy önvédelmet gyakoroljanak abban az esetben, ha ellenük fegyveres támadás zajlik, vagy közvetlenül fenyeget a bekövetkeztének veszélye. Ebből kifolyólag az önvédelem nem csak olyan mértékben, de olyan időben is gyakorolható csupán, amíg az adott fenyegetés létezik, vagy az adott fegyveres támadás tart. Ez a kitétel meglátásom szerint azt hivatott elősegíteni, hogy az önvédelemhez való jogára hivatkozva egy állam se indítson megtorlást vagy új fegyveres támadást az őt érő fegyveres támadás hatására, ám annak elhárítása után. Mielőtt ismertetném, hogy meglátásom szerint az időbeliség elvének jelen esetben való alkalmazása megvalósul-e, szeretném megemlíteni az 1837-ben lezajlott Caroline-ügyet,⁶³ amely hatására az elv megszületett. Ezen ügyben az Egyesült Államok, valamint az Egyesült Királyság voltak érintettek, akkor még bizonyos kanadai területek britektől való függetlenségi törekvései kapcsán szembenálló felekként. Az amerikai, Caroline elnevezésű hajó lőszert, ellátmányt szállított volna a britek ellen küzdő kanadai lázadóknak, azonban a britek preventív jelleggel, amerikai vizeken megsemmisítették azt. Az ügy hatására született meg az önvédelmi jellegű erőszakhasználat két fontos kitétele, a szükségességre és arányosságra való törekedés, valamint az időbeliség kitétele, melyet jelen esetben igyekszem górcső alá venni. Esetünkben, vagyis a Hamász és Izrael vonatkozásában az időbeliség kitételének megfeleltetni az izraeli cselekvéseket nem egyszerű feladat. Állításom abból fakad, hogy az önvédelemre okot adó fenyegetés mindaddig fennáll Izrael felé, amíg a Hamász létezik, azonban mivel a szervezet feltételezhetően teljesen soha nem lesz elpusztítható és idővel vélhetően (hathatós iráni támogatással) újjá fog szerveződni, ezért Izrael bármikor folyamodhatna erőszakhoz a gázai övezetben, hiszen még nem hárult el az államot veszélyeztető fenyegetés, mivel az azt előidéző Hamász még létezik. A Hamász részéről a fegyveres támadás Izrael ellen már véget ért, Izrael visszaszerezte az ellenőrzést saját területei felett, a Hamász harcosainak nagy részével végzett, a gázai övezetet romba döntötte, a Hamász vezetőinek jelentős részét likvidálta, ebből kifolyólag fegyveres támadás vélhetően nem fenyegeti a közeljövőben Izrael állam területét a Hamász részéről. Ebben a tekintetben Izraelnek már sikerült elhárítania az őt ért fenyegetést, önvédelmi jogával véleményem szerint erre hivatkozva már nem élhetne. Az időbeliség kitételének kapcsán Izrael sokka inkább hivatkozhat arra, hogy a Hamász jelentette fenyegetés még létezik, ezáltal meg kell védenie magát a fenyegetéstől, azonban kérdéses, hogy ez valaha megtörténhet-e, hisz mint írtam, a

⁶³British-American Diplomacy: The Caroline Case ([Avalon Project - British-American Diplomacy : The Caroline Case \(yale.edu\)](#) – elérés dátuma: 2024. 10.12.).

Hamászt nem lehet teljesen felszámolni. Azonban jelenleg a Hamász jelentette fenyegetés még van akkora, hogy az önvédelemhez való jogával élve folyamodjon erőszakhoz Izrael a gázai övezetben.

Szeretnék pár szót ejteni arról, hogy a Hamász és Izrael közti konfliktus kitörését megelőzően is akadtak olyan rendhagyó esetek, amelyek során államok az önvédelmi jogukra hivatkozva alkalmaztak erőszakot fegyveres csoportok ellen, ezek kapcsán pedig szintén felmerült a kérdés, hogy vajon ténylegesen van-e joga az államoknak önvédelmi céllal erőszakot alkalmazni más államok területén, ha nem egy másik állam részéről éri őket támadás. Erre példa lehet az USA reakciója a 2001.09.11-én bekövetkezett terrortámadásra, amely a World Trade Center ellen irányult. Az USA-t és a nyugati világ kollektív biztonságérzetét egyaránt megrendítő támadást követően az amerikai döntéshozók háborút hirdettek a terrorizmus ellen. Harcuk során minden esetben az ENSZ Alapokmány 51. cikkében megfogalmazott, már sokat emlegetett önvédelemhez való jogra hivatkoztak.⁶⁴ Álláspontjuk szerint ez biztosított jogalapot számukra ahhoz, hogy Afganisztánban, illetve más államokban küzdjenek fegyverrel az Al-Kaida ellen, amelyet felelőssé tettek a támadásért. A terrorszervezet tevékenységét az ENSZ BT is elítélte, így az amerikaiak szerint a nemzetközi joggal összhangban tudott az USA erőszakot alkalmazni terrorellenes küzdelme során, azonban ezt azóta is vitatják. Hasonlóan rendhagyó eset volt, amikor az USA vezette koalíció fegyveres támadásokat hajtott végre a Vörös-tenger hajóforgalmát veszélyeztető jemeni húsz lázadókkal szemben. Ebben az esetben is az ENSZ Alapokmány 51. cikkében leírt önvédelmi jogra hivatkozva alkalmaznak kollektívan fegyveres erőt a koalícióban résztvevő államok, csapásokat mérve Jemen húszik által ellenőrzött részeire. Ezek kapcsán szintén felmerül a kérdés, hogy a húszik tevékenysége eléri-e az államok elleni fegyveres támadás szintjét súlyosságát, intenzitását tekintve. Szintén kérdéses, hogy mennyiben felelnek meg a szükséges és arányos önvédelemnek a koalíció által végrehajtott bombázások és rakétatámadások, amelyeket a húszik hajók elleni támadásaira válaszul hajtottak végre. Mindkét esetben a korábbiakhoz képest új kontextusba helyezte a megtámadott fél az önvédelmi joggal élés korlátait, lehetőségeit, ahogy a szükségesség és arányosság, valamint az időbeliség kitételének értelmezési lehetőségei is bővülni látszanak. Mindezek miatt a tárgyalt esetek nagy hasonlóságot mutatnak a jelenleg Izrael által véghez vitt

⁶⁴Lattmann, T. (2011) A 2001. szeptember 11-i támadások hatása a nemzetközi jognak a fegyveres erő alkalmazására vonatkozó előírásaira. *Külügyi Szemle* 2011/3. 106. o. ([A 2001. szeptember 11-i támadások hatása a nemzetközi jognak a fegyveres erő alkalmazására vonatkozó előírásaira | Tamás Lattmann - Academia.edu](#) - letöltés dátuma: 2024.10.17.).

cselekedetekhez, amelyek kapcsán szintén az említett kitételek betartása, valamint az önvédelmi joggal élés megalapozottsága az, amelyet széles körben kérdések és aggályok öveznek. Mindemellett mindhárom konfliktus elindíthat olyan folyamatokat, amelyek végén a nemzetközi jog alkotói adekvát választ adnak minden, ezen konfliktusok kapcsán felmerült jogi kérdésre.

5. KONKLÚZIÓ

Meglátásom szerint a dolgozatom elején kitűzött célokat sikerült elérni, hiszen beható vizsgálatnak vettem alá a Hamászt felépítése, története, célja, jogalanyisága szempontjából azzal a céllal, hogy meghatározhassam, mi is a szervezet, ennek során pedig minden lehetséges opciót megvizsgáltam és a rendelkezésemre álló információkat felhasználva igyekeztem a legjobb választást hozni, így született meg azon állásfoglalás, mely szerint a Hamász, mint a Palesztin állam képviselője rendelkezik nemzetközi jogalanyisággal, illetve minden ebből fakadó joggal és kötelezettséggel. Emellett megvizsgáltam Palesztina helyzetét és történetét, hogy kellő kontextusba tudjam helyezni a konfliktust, majd véleményem szerint sikerrel tudtam igazolni hipotézisemet, amely szerint „a Hamász 2023. október 7-én indított támadása, amely során betört Izrael állam területére és túsokat ejtett, valamint hurcolt el a Gázai övezetbe, Izrael állam elleni fegyveres támadásnak minősül.” Mindezek után úgy vélem, hogy sikerült kielégítő választ találnom arra a kérdésre, mely szerint ténylegesen önvédelmi jogával élve alkalmaz-e Izrael erőszakot a gázai övezetben. Amennyiben röviden kellene összegeznem, úgy fogalmaznék, hogy Izrael jogosan folytat önvédelemhez a Hamással szemben, miután az brutális támadást intézett ellene, azonban jócskán tehetne többet Izrael azért, hogy aközben, hogy önvédelmi jogával élve erőszakot alkalmaz, a lehető legkevesebb civil áldozatot okozza cselekvéseivel, hisz tragikusan magas a civil áldozatok száma mind halottak, mind sebesültek tekintetében. A fent felsoroltakat figyelembe véve úgy gondolom, hogy dolgozatom amellet, hogy további kutatások kiindulópontja lehet, esetlegesen a nemzetközi szintén történő magyar állásfoglaláshoz is hozzájárulhat oly módon, hogy segítséget nyújthat az előzetes álláspont kialakításához. Meglátásom szerint a jövőben több, jelentős változás is bekövetkezhet Izrael és a Hamász, illetve Izrael és Palesztina kapcsán, melyek talán végre feloldhatják a régóta tartó konfliktust. Akár az ENSZ által preferált kétállami megoldás megvalósulása, akár egyéb, a nemzetközi joggal összhangban lévő intézkedések révén bízom benne, hogy sikerül a helyzetet olyan alapokra helyezni, amelyek lehetővé teszik a békés, civilizált módon történő egymás mellett élést az izraeliek és a palesztinok számára. Bízom abban, hogy a háborút sikerül

diplomáciai úton megfékezni és végre békét tudnak kötni a felek, megakadályozva ezáltal a további veszteségeket mindkét oldalon. Emellett elképzelhetőnek tartom azt is, hogy a jövőben esetlegesen nemzetközi fennhatóság alá kerül a Gázai övezet és az ENSZ békefenntartói fogják felügyelni a békét. Ezen elképzeléseim közül talán több is, talán egy sem fog bekövetkezni, de bízom abban, hogy a háborúnak mielőbb sikerül véget vetni és elhallgatnak a fegyverek.

6. IRODALOMJEGYZÉK

Könyv és könyvrészlet

1. Convention on Rights and Duties of States adopted by the Seventh International Conference of American States. Signed at Montevideo, December 26th, 1933, Article 1, UNTS No. 351. Schanda, B: Az államalkotó tényezők. In: Trócsányi L. - Schanda B. (szerk.): *Bevezetés az alkotmányjogba. Az Alaptörvény és Magyarország alkotmányos intézményei.* (2016) HVG-Orac, Budapest, 103.
2. Gardam, J. (2004) *Necessity, Proportionality and the Use of Force by States.* Cambridge University Press, Cambridge. ([Necessity, Proportionality and the Use of Force by States \(cambridge.org\)](https://www.cambridge.org/core/books/necessity-proportionality-and-the-use-of-force-by-states/9780521876223) – letöltés dátuma: 2024.10.16.).
3. Kelsen, H. (1945/1961) *General Theory of Law and State*, A. Wedberg (trans.), New York: Russell & Russell.
4. Kende, T. Nagy, B. Sonnevend, P. Valki, L. (szerk.) (2014) *Nemzetközi jog*, Budapest, Akadémiai Kiadó (Nemzetközi jog - NEMZETKÖZI JOG - MeRSZ – hozzáférés dátuma: 2024.10.07.).

Folyóiratcikk

1. Corten, O. (2010) *The Law Against War.* Oxford: Hart Publishing. ([Olivier Corten, The Law Against War | European Journal of International Law | Oxford Academic \(oup.com\)](https://academic.oup.com/ejil/article/19/1/1/1) – elérés dátuma: 2024.10.13.).
2. Darcy, S. - Reynolds, J. (2010) *An Enduring Occupation: The Status of the Gaza Strip from the Perspective of International Humanitarian Law.* *Journal of Conflict & Security Law* Oxford University Press ([An Enduring Occupation -The Status of the Gaza Strip.pdf](https://www.oxfordjournals.org/doi/pdf/10.1093/jocsl/ctq015) - letöltés dátuma: 2024.09.15.).

3. Haboub, W. J. (2012) Demystifying the rise of Hamas. *Journal of Developing Societies*. ([Demystifying the Rise of Hamas - Wael J. Haboub, 2012 \(sagepub.com\)](#) - letöltés ideje: 2024.09.17.).
4. Heinze E. A. (2024) International Law, Self-Defense, and the Israel-Hamas Conflict International Law, Self-Defense, and the Israel-Hamas Conflict. The US Army War College, Quarterly, *Parameters*. 73. o. ([International Law Self-Defense and the Israel-Hamas Conflict.pdf](#) – letöltés dátuma: 2024.09.15.).
5. Lattmann, T. (2011) A 2001. szeptember 11-i támadások hatása a nemzetközi jognak a fegyveres erő alkalmazására vonatkozó előírásaira. *Külügyi Szemle* 2011/3. ([A 2001. szeptember 11-i támadások hatása a nemzetközi jognak a fegyveres erő alkalmazására vonatkozó előírásaira | Tamás Lattmann - Academia.edu](#) - letöltés dátuma: 2024.10.17.).
6. Mishal, S. (2003) The pragmatic dimension of the Palestinian Hamas: A network perspective. *Arms Forces and Society*, 29(4), 576.
7. Neszmélyi, Gy. I. (2024) *A Hamász és Izrael konfliktusa Egyiptom szemszögéből*. 12.o. ([4-Neszmelyi-Gyorgy.pdf \(hiia.hu\)](#) – letöltés dátuma: 2024.10.13.).

Nemzetközi bírói fórumok döntései

1. International Court of Justice (1984/1986) Military and Paramilitary Activities in and against Nicaragua (Nicaragua v. United States of America) The Hague, 27 June 1986. ([070-19841126-JUD-01-00-EN.pdf \(icj-cij.org\)](#) - letöltés dátuma: 2024.10.07.).
2. International Court of Justice (2004) Legal Consequences of the Construction of a Wall in the Occupied Palestinian Territory, Advisory Opinion, The Hague, 9 July 2004, ICJ Rep. 131, para. 138.
3. International Court of Justice (2024) Summary of the Advisory Opinion of 19 July 2024. The Hague, 19 July 2024. (<https://www.icj-cij.org/node/204176> – elérés dátuma: 2024.10.07.).

Nemzetközi szerződések

1. 1954. évi 32. törvényerejű rendelet a háború áldozatainak védelmére vonatkozóan Genfben, az 1949. évi augusztus hó 12. napján kelt nemzetközi egyezményeknek a Magyar Népköztársaságban való törvényerejéről. The Geneva Conventions of 12th August 1949. UNTS No. 970-973. ([1954. évi 32. törvényerejű rendelet a háború áldozatainak védelmére vonatkozóan Genfben, az 1949. évi augusztus hó 12. napján kelt nemzetközi egyezményeknek a Magyar Népköztársaságban való](#)

- [törvényerejéről - Hatályos Jogszabályok Gyűjteménye \(jogtar.hu\)](#) – elérés dátuma: 2024. 10.07.).
2. Egyesült Nemzetek Szervezete Alapokmány VII. fejezet 51. cikk. UNTS No. 1. United Nations Charter. ([1956. évi I. törvény az Egyesült Nemzetek Alapokmányának törvénybe iktatásáról - Hatályos Jogszabályok Gyűjteménye \(jogtar.hu\)](#) – megtekintés dátuma: 2024.10.01.).
 3. Egyesült Nemzetek Szervezete: Nemzetközi egyezmény a terrorizmus finanszírozásának visszaszorításáról. International Convention for the Suppression of the Financing of Terrorism. New York, 9 December 1996. No. 38349. Magyarországon kihirdette: 2002. évi LIX. törvény. 1. cikk. ([UNTC](#) – elérés dátuma: 2024.10.16.).
 4. Hague Convention (1899) Article 42. UNTS No. 225. The Hague, 29 July 1899. [IHL Treaties - Hague Convention \(II\) on the Laws and Customs of War on Land, 1899 - Regulations: Art. 42 \(icrc.org\)](#) – elérés dátuma: 2024.10.07.).

Nemzetközi szervezetek határozatai

1. Egyesült Nemzetek Szervezete (1974) 3374. Közgyűlési határozat. United Nations General Assembly Resolution 3374 (1974). A/RES/3374 (XXX), New York, 10 December 1974. ([A/RES/3374\(XXX\) \(undocs.org\)](#) – elérés dátuma: 2024.10.20.).
2. Egyesült Nemzetek Szervezete: Közgyűlési határozat a palesztinok jogairól. United Nations General Assembly Resolution A/ES-10/L.30/Rev.1. New York, 2024. 05.09. ([Admission of new Members to the United Nations - GA Draft Resolution \(A/ES-10/L.30/Rev.1\) - Question of Palestine](#) – elérés dátuma: 2024.10.15.).

Online források

1. Al Jazeera: Hamas and Fatah: Why the two groups are failing ([Hamas and Fatah: Why the two groups are failing | Conflict News | Al Jazeera](#) – elérés dátuma: 2024.10.22.).
2. British-American Diplomacy: The Caroline Case ([Avalon Project - British-American Diplomacy: The Caroline Case \(yale.edu\)](#) – elérés dátuma: 2024. 10.12.).
3. Hoffmann, T. (2019) *Contra aggressionem? Az agresszió bűncselekményével kapcsolatos nemzetközi jogi dilemmák.* ([Hoffmann Tamás: Contra aggressionem? Az agresszió bűncselekményével kapcsolatos nemzetközi jogi dilemmák \(ÁJT,](#)

- [2019/1., 36-68. o.\) | Szakcikk Adatbázis \(szakcikkadatbazis.hu\)](#) – elérés dátuma: 2024.10.07.) (ÁJT, 2019/1., 36-68. o.).
4. Human Rights Watch: Palestinian Armed Groups’ October 7 Assault on Israel (“I Can’t Erase All the Blood from My Mind”: Palestinian Armed Groups’ October 7 Assault on Israel | HRW – letöltés dátuma: 2024.09.15.).
 5. Ker-Lindsay, J. (2024) ISRAEL: A Gaza Genocide? (<https://youtu.be/484XEbLsbQo?si=vaGp1Z8VhjkLB8i3> – elérés dátuma: 2024.10.15.).
 6. Ker-Lindsay, J. (2024) GAZA: Israel’s Unwinnable War (https://youtu.be/QkgGP6AWWOc?si=eYYmqKSa2tX_-krg – elérés dátuma: 2024.10.15.).
 7. Kiss, A. (2019) „A nemzetközi jog különleges alanyai” in Jakab, A. – Könczöl, M. – Menyhárd, A. – Sulyok, G. (szerk.): Internetes Jogtudományi Enciklopédia (Nemzetközi jog rovat, rovatszerkesztő: Sulyok, G.) 1.1.2. (<http://ijoten.hu/szocikk/a-nemzetkozi-jog-kulonleges-alanyai> - elérés dátuma: 2024.10.07.).
 8. Mohammad Al-Kassim: *Palestinian Paper: US Understands If Abbas Postpones Elections*. ([Palestinian Paper: US Understands If Abbas Postpones Elections - The Media Line](#) – elérés dátuma: 2024.10.22.).
 9. Nagyné Rózsa Erzsébet: A Hamász öngyilkos háborúja. Inforádió, Aréna (<https://youtu.be/5aaAMgkhO40?si=wLksNKFF448Ft6hM> - elérés dátuma: 2024.10.12.).
 10. Nagyné Rózsa Erzsébet: Izrael támadásban: nincs hova menekülni? (<https://youtu.be/IeqqXa1iSCM> - elérés dátuma: 2024.10.12.).
 11. Salem, J. (2006) *The Palestinian judicial system*. Paper presented at the annual meeting of the Law and Society Association, Baltimore, MD.

Felhasznált képek:

1. A Közel-Kelet államainak kapcsolatai Iránnal és Szaúd-Arábiával. (<https://th.bing.com/th/id/OIP.hdn-CNVeoVnKqpmVvaj0QgHaHs?rs=1&pid=ImgDetMain> – elérés dátuma: 2024.10.19.).
2. Helyszínek, ahol a Hamász fegyveresei betörték Izrael területére. (<https://www.bing.com/images/blob?bcid=RCVIMpLOEKYHI-8szZ17zAzqHWFs.....OI> – elérés dátuma: 2024. 10. 18.).

3. A Hamász Izraelre mért csapásai, valamint Izrael a Hamászra mért csapásai.
(<https://www.bing.com/images/blob?bcid=RNN2OWwuHaYHI-8szZ17zAzqHWFs.....70> – elérés dátuma: 2024.10.18.).